

Stenogrammid

X Riigikogu, VII Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 06.06.2006, 10:00

Toimetatud

Teated

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu

2. Otsuse "Priit Pikamäe Riigikohtu liikme ametisse nimetamine" eelnõu (901 OE) esimene lugemine

10:00 Teated

10:00 Aseesimees M. Maripuu

On ka mõningaid teateid. Majanduskomisjoni esimees palub teatada, et majanduskomisjoni tänane istung algab kell 13. Head kolleegid! Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohal on 72 Riigikogu liiget, puudub 29. Enne tänase esimese päevakorrapunkti, olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu alustamist lubage mul teile tutvustada kodukorda, kuidas täna istung toimub. Vastavalt Riigikogu kodukorra seaduse §-le 153 on juhatus väliskomisjoni ettepanekul määranud olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutamiseks järgmise korra. Välisminister Urmas Paeti ettekanne kuni 40 minutit, küsimustele ja vastustele on aega 30 minutit. Väliskomisjoni esimehe Enn Eesmaa ettekanne kuni 20 minutit, küsimusteks ja vastusteks 20 minutit. Riigikogu liige võib esitada kummalegi ettekandjale ühe suulise küsimuse ja ette on nähtud ka läbirääkimised. Sõna võivad võtta Riigikogu liikmed, komisjonide ja fraktsioonide esindajad. Väliskomisjoni palvel teen Riigikogule ettepaneku, et kõigepealt esineksid sõnavõttudega fraktsioonide esindajad. Arutelu lõppemisel Riigikogu otsust vastu ei võta ja arutelu lõpeb koos istungiaja lõppemisega.

1. 10:00 Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Head kolleegid! Läheme esimese päevakorrapunkti juurde, milleks on olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu. Ettekandeks saab sõna välisminister Urmas Paet. Palun!

10:00 U. Paet

Lugupeetud Riigikogu! Kogu välispoliitika ei ole julgeolekupoliitika, nende kahe sõna vahel ei ole võrdusmärki. Kuid ka välispoliitika professionaalid peavad vahetevahel küsima endalt sama lihtsalt nagu inimene tänavalt: milleks meile välispoliitika, kui see ei paranda riigi ja rahva julgeolekut? Milleks meile kõik need visiidid ja lepingud, konverentsid ja foorumid, kui need pole millegi ühemõttelise ja käega kombatava teenistuses? Kui eluliste küsimustele antakse hämaraid vastuseid, mis selgitavad maailmas toimuvat kõhklevas ühelt poolt ja teiselt poolt stiilis, siis võivad need olla akadeemiliselt kui tahes õiged, ent ei rahulda kedagi. Me peame endale ikka ja jälle kordama, et välispoliitika on julgeolekupoliitika rohkem kui midagi muud. Riigi välisteenistus on riigi eesliin. Tänapäevane põhiteema on julgeolek. See on märksõna, aken, mille kaudu vaatleme maailma toimimist praegu. Mäletatavasti väitis Archimedes, et antagu talle toetuspunkt, siis tõstab ta maakera paigast. Meie eesmärk ei ole maakera paigast nihutada, kuid võtkem toetuspunktiks julgeolekuproblemaatika, et katsuda enam mõista nii maailma kui ka meie välispoliitilist tegevust selles maailmas 2006. aasta kevadel, ja lootkem, et paigast nihkub mõni kinnikiilunud mõte. Mida sisaldab mõiste julgeolek? Väga palju, alates igaühe soovist jõuda õhtul turvaliselt koju ja lõpetades Eesti riikliku eesmärgiga saada aastal 2020 ÜRO Julgeolekunõukogu

liikmeks. Kunagi väljendus julgeoleku probleem vaid sõjas ja rahu. Rindejoont ja vastaspooli kujutab igaüks ette. Selline näeb tavateadvuses välja traditsiooniline ehk kõva ehk sümmeetriline julgeolekudimensioon. Aga nn pehmed, uued ja mittesümmeetrilised julgeolekuprobleemid on viimastel aastakümnetel hakanud nii omavahel kui vanadega põimuma ja olukord on muutunud keerukaks. Rahvusvaheline terrorism, narkokaubandus, inimkaubandus, illegaalne relvakaubandus, epideemiad ei ole tõrjutavad nähtava rindejoone taha. Ka majandusliku ekspansiooni salakavalad protsessid, keskkonnaprobleemid, üle kriitilise piiri kasvavad sotsiaalsed hädad ja teised esmapilgul pehmed ohud võivad muutuda ootamatult karmiks ja katastroofiliseks. Mida paremini töötavad meie politsei ja meie tervishoid, meie keskkonnateenistus ja päästeamet, seda vähem on pinnast uutele julgeolekuriskidele. Mida asjalikumalt liigume Euroopa ühise energiapoliitika poole, seda vähem on võimalust jääda liigsesse sõltuvusse ja sattuda majanduskriisi. Markeerigem asjade seisu näiteks selliste küsimuste kaudu: kas nn pehmed ja kõvad ohud on üleüldse alati eristatavad? Kas energeetikajulgeolek on ühenduses ka keskkonnajulgeolekuga? Näiteks oli täis tankerid ja tsisternid Soome lahel ja Tallinna kesklinnas kui majanduslik vajadus ühelt poolt ja kui looduskatastroofi võimalik allikas teiselt poolt. Kui Eesti mehe keskmine oodatav eluiga on ainult 66,3 aastat, kas siis eestlase vilets tervis ja negatiivne iive on meie julgeolekuprobleem number 1, 5 või 37? Kas tööjõu liikumisvabaduse suurenemine Euroopas tänava kevadel on ainult puhas rõõm või sisaldab ka julgeolekudimensiooni? Kas maailmakaubanduse tõmbused, näiteks naftahinna tõus aprillis üle 70 dollari barrelilt, kusjuures aasta eest oli see alla 50 dollari barrelilt, mõjutavad meie majandust hetkel ohtlikult? Kas riik on kasutanud praegusel meediaajastul oma julgeoleku tugevdamiseks piisaval määral ära kõiki meediakanaleid - nii sisemaal kui välismaal? Jne. Lugupeetav Riigikogu! Me võime defineerida, et sise- ja välise julgeoleku põimumine on tingitud kolmest asjaolust. Esiteks delegeerib rahvusriik oma suveräänsuse teostamise aspekte rahvusülestele kehanditele, nagu seda teevad Euroopa Liidu liikmed (näiteks Schengeni lepingu raames). Tuntud eurooplane Robert Cooper täpsustab lõikava elegantsiga: "Postmodernse riigi jaoks tähendab suveräänsus kohta laua ääres." Teiseks. Globaliseerunud maailmas on ohtude leviku kiirus meeletult kasvanud ja see tõsiasi vähendab rahvuslike piiride tähendust. Ning kolmandaks on ainuvõimalik tõrjuda globaalseid ohte kollektiivselt. See sunnib meid kaaluma iga sisejulgeolekulise otsuse rahvusvahelisi aspekte ja vastupidi. Uute, mittesõjaliste ehk mittekonventsionaalsete julgeolekuohtude spekter on väga lai. Julgeolekupoliitika aluste vastuvõtmisel siin saalis 2004. aastal peeti Eestile ohtlikuks vähemalt kaheksat seda laadi nähtust - alates terrorismist ja lõpetades sotsiaalsete ning infotehnoloogiliste ohtudega. Mõned neist, nagu terrorism, ohustavad meie demokraatlikke väärtusi ja riikluse aluseid. Teiste, nagu nakkushaiguste ohvriks võib langeda iga inimene. Kuid narkomaania, laastavad taudid ja isegi terrorism on inimkonna kaaslased olnud ju ometi aastatuhandeid. Tänapäeva ohtudeks muudab neid leviku ebataoline kiirus ja ulatus, mis võib näiteks üksiku viirusmutatsiooni päevadega muuta globaalseks ohuks. Ning riigipiirid on nüüdisajal madalamad kui Hiina müür! Uute ohtude maailmas jääb reageerimisaeg üha lühemaks ja see võimendab meie kõigi ohutunnet. Laenates sõjanduse terminid, maailm on pidevalt võimaliku üllatusrünnaku olukorras. Inimlikult suurendab see nii üle- kui alareageerimise ohtu. Üllatusmomendi kartus toidab muidugi ka mediaspekulatsioone. Terrorism kui märksõna seisab julgeolekupoliitilises kõnepruugis juba pikemat aega teistest hirmutavalt eraldi, eristaatuses. Alates 1996. aastast on ÜRO liikmesriigid pidanud läbirääkimisi ÜRO terrorismivastase üldkonventsiooni ettevalmistamiseks. See konventsioon võiks olla väärikas kokkuvõtte tööst, mida ÜRO on seni teinud, luues üleilmse õigusliku vundamendi rahvusvahelise terrorismi tõkestamiseks. Selle rahvusvahelise õiguse mastaapse osa moodustavad ÜRO-s seni vastu võetud 13 eri valdkonda katvat terrorismivastast konventsiooni. Nendele on alla kirjutatud ka Eesti. Võetud kohustuste täitmiseks on ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidega kehtestatud liikmesriikidele iga-aastane aruandekohustus. Terrorismi üldkonventsioon peaks andma seni rahvusvahelises õiguses puuduva terrorismi määratluse. Paraku vaidlused ÜRO-s kestavad. Selles, et kokkulepet ei ole saavutatud, on oma roll olnud Palestiina probleemil, mistõttu terrorismi määratlemine on asendunud pika vaidlusega legaalsete ja mittelegaalsete meetodite piiritlemise üle okupatsiooni vastu võitlemisel. Euroopa Liit, Eesti loomulikult sealhulgas, on aktiivselt taotlenud konventsiooni läbirääkimiste lõpetamist käesoleval aastal. Ideoloogilistele vaidlustele praktilise mõõtme lisamiseks on ÜRO peasekretär nüüd esitanud idee töötada välja ÜRO terrorismi tõkestamise strateegia. Lugupeetud parlament! Iga poliitikavaatleja teab tänapäeval, ehkki omakasust püütakse seda vahel tahtlikult unustada, et NATO ei ole ainult sõjaline organisatsioon, vaid poliitilis-militaarne. NATO liikmena on meile südamelähedane NATO areng ja selle põhimõtted: NATO aluseks on Washingtoni leping ja

ülesanneteks see, mis seal kirjas ehk demokraatia ühine kaitse. NATO peab suutma tagada konventsionaalse kaitse, aga vastama ka uutele väljakutsetele, mis mõlemad peavad jääma planeerimistegevuse aluseks. NATO on Eesti jaoks peamine välise julgeoleku tagatis ning kõik selles kontekstis toimuv on kindlasti pidevalt ka Eesti Riigikogu huvi fookuses. Isegi lühike loetelu kõigist NATO-ga seotud teemadest koos nende lühiiseloostustega nõuaks omaette tunniajalist kõnet. Nimetan seetõttu vaid osa NATO konteksti olulisi alateemasid, igaüks neist omaette väga mahukas: kõikehõlmav poliitiline juhised, ühisrahastamine, õhuturve, NATO kiirreageerimisjõud, rahvusvahelised rahutagamissioonid, Euro-Atlandi Partnerlusnõukogu ja rahupartnerlusprogramm, koostöö NATO ja Vahemere-dialoogi riikide ning NATO ja Lähis-Ida riikide vahel, NATO ja Venemaa koostööfoorum, NATO-Ukraina telg ja NATO-Gruusia koostöö. Ükski paisutus poleks liiast, et rõhutada, kui oluline on Eestil mõista, mis toimub nimetatud märksõnade taga, ja mõista, et NATO muutumine seostub Eesti muutumisega. Ja pole liigne taas kinnitada, et Eesti peab kinni NATO-ga liitumisel antud lubadustest ja võetud kohustustest, mille nurgakivi on kaitsekulutuste osa pidev tõus, kuni 2%-ni sisemajanduse kogutoodangust. Oluline on täita ka nn 8/40 kriteerium, mis tähendab, et Eestil peaks olema vähemalt 8% oma väekontingendist välisoperatsioonidel ja 40% on põhimõttelises valmisolekus sinna minema. Eesti on lubanud jõuda 2010. aastal sellise reaalse võimekuseni - 350 kaitseväelast rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil on. Ainult nii oleme usaldusväärsed liitlased. Meie usaldusväärsus on meie rahvusvahelise julgeoleku parim garantiikiriri. Või võtame ette ühe alateema - kiirreageerimisjõud. Meie tagasihoidliku laevastiku ühe aluse Admiral Pitka aastane teenistus NATO kiirreageerimisjõudude koosseisus NATO ühe eskaadri lipulaevana on tänaseks läbi, kuid Eesti merevägi sai hindamatu kogemuse ja Eesti sai hea tüki poliitilist usalduskapitali. Toimunud ei oleks ka kodused optimistid julgenud kümne aasta eest ennustada. NATO silmaga nähtav tegelikkus Eesti eluruumis väljendub mõistes õhuturve ehk *Air Policing*. Baltikumi õhuruumi on valvanud praegu üheksa riigi lennukid. Meile on õhuturbe garanteeritus 24 tundi päevas ja seitse päeva nädalas eluliselt tähtis. Kaugele tulevikku vaadates tuleb välja arendada nii Ämari lennuväli kui ka leida lõplik strateegiline õhuturbelahendus. Julgeolekuga tegelevad poliitikud, diplomaadid ja militaareksperdid, olgu nad mundris või tsiviilriides, tegutsevad päevast päeva kodus, Brüsselis ja mujal. Aga Eestile on väga vajalik ka käivitata sihtasutus - rahvusvaheliste kaitseuringute keskus -, kus analüüsitaks meie rahva ja riigi julgeolekut puudutavaid strateegilisi teemasid ja kus analüüsijad ei sõltu iga päev sellest vääramatust jõust, mis ametniku elus kehastuvad kalendris ja päevakavas. Julgeolekupoliitilise operatiivsuse parandamiseks tuleb otsustajatele anda senisest paremini analüüsitud informatsiooni ja ettepanekuid, samuti kiirendada info liikumist riigisüsteemis endas. Tuleks kaaluda situatsioonikeskuse loomist, mis tegeleks valitsusele olulise julgeolekualase informatsiooni ja operatiivinfo koondamisega ning selle analüüsimisega. Et ükski faks ei vedeleks enam kunagi unustatult kusagil lauanurgal, kui samal ajal nafta laevalt Läänemere voolab. On loomulik, et Eesti toetab igati NATO avatud uste poliitikat. Muidugi, jälgides iga kandidaadi individuaalset arengut. Täna on kolmel riigil liikmesuse tegevuskava. Horvaatia ettevalmistused on põhimõtteliselt piisavad kutse saamiseks. Albaania ja Makedoonia peaksid veel kodutööd tegema. Eesti on seisukohal, et Ukraina peaks saama julgustava sõnumi liikmesuse tegevuskava MAP-iga liitumisest enne Riia tippkohtumist ja et Gruusia on valmis liitumiseks intensiivistatud dialoogi programmiga. Me teame oma kogemusest, kuidas MAP-i protsess lükkab tagant koduseid reforme. Eesti ise on saatnud oma eksperdi NATO Kiievi bürosse ja kaitsenõuniku Gruusiasse, et edasi anda meie reformikogemusi. Kui kõneleme neist asjust, siis on meil mõttes nii siiras solidaarsus kui ka pragmaatiline omakas. Mida enam riike jagab meiega samu väärtusi ja kõnnib sama teed, seda turvalisemalt tunneme end ka kodus. Kuid meie kodu laiemas mõistes on Euroopa ja Euroopa rahu huvides on muidugi ülimal määral rahu ja stabiilsuse kindlustamine Balkanil, Kaukaasias ja Ida-Euroopa aladel. Eesti kaitseväelaste tänased neli välismissiooni on üldsusele kõige märgatavam osa meie rahvusvahelisest julgeolekutegevusest. Ometi ei tahaks ma kõigil sõjaliste operatsioonide ajaloo, tausta ja üksikasjadega seonduval täna liiga pikalt peatuda, sest igale missioonile mandaadi andmisel ja pikendamisel olete teie siin saalis alati kõik üksikasjad läbi arutanud. Eesti peab oma kaitseväelaste tegevust missioonidel väga oluliseks. NATO ja meie missioonide vahele ei pane me võrdusmärki, kuid tõmbame sirge ühendusjoone. Kaitseväe missioonid on Eestigi kontekstis tüüpiline näide, et välis-, julgeoleku-, kaitse- ja sisepoliitika ei ole tegelikult lahutatavad. Riigi tarkuse kohustus seisneb siin selles, et komponentide vahekorda alati õigesti kaaluda. Sisepoliitiliselt tulevad mängu erinevad maailmavaated ja erinevate valijagruppide huvid, paraku ka kohalike ja riiklike huvide pörkumised. Kaitsepoliitiliselt on iga missiooni puhul luubi all see, kas meil on raha, mehi, varustust ja kaitsetahet missiooni komplekteerimiseks. Kõigi missioonide

tulevikku vaatleme tervikuna. Eestil on arukam mitte oma jõudu pihustada, vaid säilitada missioonide väike arv. Peame arvestama realistlikult oma ressursidega, sest rasked missioonid nõuavad nii head väljaõpet kui ka kaitseväelaste taastumisaega. See kõik seab oma piirid. Ent kogu kontekst on julgeolekuline ja välispoliitiline mõõde on siin määrav. Me peame kaalutlema, milliste partneritega ja mil määral ning kus me oma kaitseväl väljaspool Eestit tegutseda lubame. Välispoliitilises mõttes peame hoidma ja arendama suhteid partnerriikidega ning peame arvestama oma rahvusvaheliste kohustustega organisatsioonides, millega oleme liitunud - NATO, Euroopa Liit, ÜRO. Nüüd valik kõnekaid fakte. Täna on välismissioonidel kokku 244 Eesti kaitseväelast. Neist Iraagis on mitmesuguste ülesannetega 40 ja Afganistanis 80. Afganistani saadab Eesti ka tsiviilspetsialisti. Kosovos on 89 ja Bosnias ja Hertsegoviinas 33. See missioon on esmakordselt Eesti ajaloos formeeritud Kaitseliidu baasil. ÜRO käsutuses on kaks sõjalist vaatlejat. Riigikogu mandaat lubab hetkel missioonidele saata kuni 375 kaitseväelast. Eesti riigile, mis alles 1992. aastal alustas oma riigikaitsestruktuuride taastamist nullist, on see märkimisväärne saavutus. Kogu meie juttu oma kaitsevõime arendamisest, rahvusvahelistest kohustustest ja NATO-partnerlusest jääks tühja tünni kõminaks, kui me ei täidaks lausetevahelist ruumi konkreetsusega. 244 missioonil viibijat märgivad riikide võrdluses väga kõrget *per capita* ühikut Eestile ja näitavad, et me liigume kindlalt eelnimetatud NATO 8/40 kriteeriumi täitmise suunas. Afganistan on NATO ja Eesti kaitseväge kõige tähtsam välismissioon. Afganistani riikliku arengu toetamine jääb NATO prioriteediks kauaks ja me peame oma tegevust seal planeerima aastateks ette. Rahvusvahelise operatsiooni eesmärgi saavutamine vähendaks väga paljude Euroopa Liidu ja NATO julgeolekuohtudena nimetatud riske. Meenutame, et suur osa Põhjamaades tarvitavatest narkootikumidest tuleb just nimelt Afganistanist. Selle riigi ülesehitusprotsess võib kesta veel aastakümneid ja sel ajal peetakse rahvusvahelise üldsuse kohaolekut Afganistanis oluliseks. Eesti panus tõuseb seal tänava 120 kaitseväelaseni ja me liidame militaarset tsiviilosa. Iraagi missiooni pikendamine on alati olnud kõige diskuteeritavam, kuid eesmärgid, mille nimel Iraaki mindi, ei ole veel saavutatud. Jääme endiselt seotuks ÜRO otsustega ja Iraagi valitsuse taotlustega. Ka ainult regionaalsete mõõtetega sõjaline konflikt õhustab meie ebatäiusliku inimliku maailma stabiilsust ulatuslikult nii ajas kui ruumis. Võtame kas või ühe näite. Balkani viimane draama toimus ajaloo mastaabis alles üle eile. Inimlike kannatusi aga kuhjus seal taas sugupõlvedeks. Balkan on rahunenud, kuid järelmõjud on pika vinnaga. Eesti kaitseväelased on täna ka Balkanil ja me peame seda väga oluliseks. Meiegi hoiame seal Euroopa rahu, ei vähem ega rohkem. Samas tuleb tervitada Montenegro rahumeelset eraldumist Serbiast ja me oleme valmis seda riiki tunnustama. Kosovo kontingendi suurus tuleb tänava üle vaadata, pole võimatu selle vähenemine. Bosnia ja Hertsegoviina puhul sõltub missiooni tulevik kohalikust ohuhinnangust. Kaitseliidu roll Balkanil peab jätkuma. Kuid Eestil on olemas ka viies välismissioon, ehkki teistsuguses formaadis. Nimetaksin selleks Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava aastateks 2006-2010. Seal on kirjas abiandmise põhimõtted ja sihtriigid, tegevusvaldkonnad ja summad. Inimõiguste ja demokraatia rahaline ja põhimõtteline toetamine mujal maailmas on meie riiklik strateegia ja osa meie rahvusvahelisest julgeolekukäitumisest. Mõelgem kas või sellistele tõsiasjadele, et 1,2 miljardit inimest kulutab alla ühe dollari päevas ja arengumaa laps saab kõhu täis lõunaga, mis maksab 19 USA senti. Tänavu prognoosime Eesti arengu- ja humanitaarabi summaks 126 miljonit krooni. Nii see summa kui ka meie tegevuse ulatus peab tulevikus kasvama, nagu olemegi plaaninud. Praegusse tegevusse mahub meie peamiste arengukoostöö partnerite Ukraina, Moldova ja Gruusia ametnike koolitus, Darfuri kriisiabi, toetus Indoneesia äsjase maavärina tagajärgede likvideerimiseks, annetused ÜRO hädaabifondi ja palju muud. Märgi tähendusega Eesti aktiivsuse ja oskuste kohta on ka see, et ÜRO peasekretär Kofi Annan nimetas Päästeameti peadirektori Mati Raidma Eesti esindajana ÜRO hädaabi keskfondi juurde loodud nõukokku. Lugupeetud parlament! Väikeriiki, mis on hiljuti liitunud Euroopa Liidu ja NATO-ga, on kohane võrrelda inimesega, kes pärast aastatepikkust kõhu kõrvalt kokkuhoidmist on lõpuks kolinud igatsetud oma majja heas elurajoonis. Aga nüüd tuleb ju selles majas hakata elama igatsetud uut elu. Iga inimese ees on küsimus: milline on mu elu siin? Õige vastus sellele küsimusele riigi tasemel ongi kõige suurem turvatagatis Eestile. Kuna elame avatud maailmas, siis on see vastus igal juhul välispoliitikat puudutav. Ja loobugem ometi ekslikust, tolmuna Eesti õhus keerlevast mõttest, nagu oleksid Eesti suured eesmärgid kadunud! Inimese täisväärtuslik elu on inimese suurim eesmärk igavesti ja püüdlemine sinnapoole ei lõpe kunagi. Ja ärgem siinkohal lahutagem inimest ja riiki. Nüüd konkreetselt Euroopa Liidust, sellest meie uuest majast. Aabitsatõde on, et NATO toodab julgeolekut ja Euroopa Liit toodab jõukust. Korrakem taas endalegi, et julgeolek pole ainult militaarne dimensioon, vaid sisaldub ka Euroopa Liidu

igapäevategevuses. Siia kuulub valmidus tagada andmeturvalisus, hoida kontrolli all migratsioon või võidelda linnugripiga. Vastavalt sellele on riigis jagatud ülesanded. Piirivalvurid, politseinikud ja tervishoiuametnikud teavad, et ka nemad osalevad julgeoleku loomises. Euroopa Liit teeb palju väga vajalikku koordineerivat ja suunavat tööd. Euroopa Liidult saab rahalist abi ja kogemusi. Liidu raamistik võib aidata koondada tähelepanu mõnele valusale teemale, nagu inimkaubandus või HIV-vastane tegevus, ja tuua ehk ka otsustava murrangu. Aga Euroopa Liidu liikmesuse tähtsus ilmneb valdkonniti - hajusalt ja erinevalt. Eesti arenguhüpe ei ole enam järsk ja päris täiuslikult lõimitud me veel ei ole. Eesmärgid tunduvad ebamäärastena, võrreldes ajaga, mil alles püüdlime liikmesuse poole. Vaadagem tõele näkku - Euroopa Liit ei ole kaugeltki ajaloo lõpp. Euroopa Liidul on lahendada tohutult suuri ja väikesi küsimusi. Liikmesuse võlu on, et ka meil on võimalus arengut suunata. 2006. aasta on Eestile teatud hoiakute kujundamise aasta. Põhiseaduse lepingu edasine käekäik, Schengeni leping, eurotsooni puutuv, energiadebatid, töajõu ja teenuste vaba liikumisega seotu, finantsperspektiiv, laienemise ulatus ruumis ja ajas - kõik see sunnib Eestil end määrama Euroopa Liidu kontekstis aastateks. Küsime, kas me oleme selleks kõigeks valmis? Valmis oma seisukohti sõnastama, selgitama ja kaitsma? Üks skeptiline analüütik on öelnud, et Prantsusmaa ja Hollandi valijad, tõrjudes Euroopa Liidu põhiseaduse lepingut, mitte ainult ei tapnud konkreetset lepet, vaid paiskasid ühtlasi rööbastelt selle veduri, mis viis Euroopat süvendatud integratsiooni poole. Ning ta väidab, et enamik 2006. aastast kulutatakse sellele, et vedurit korda teha. Kui 20 aastat tagasi nõudis Euroopa poliitikult suurt julgust olla avalikult euroskeptiline, siis nüüd nõuab suurt julgust olla avalikult Euroopa Liidu edasise koostöö tugevdamise toetaja. Eesti on põhiseaduse lepingu ratifitseerinud. Me andsime oma panuse veduri veojõu taastamisse ja läkitasime aktiivse signaali teistele. Kuid me teadvustame ühtlasi ka probleeme, mis pole kadunud. Põhiseaduse lepingu dispuudi kaudu avaldub näiteks üks Euroopa probleem: mitte üksnes lõhe rahva arvamuse ja poliitikute arvamuste vahel, vaid lõhed rahvaste arvamuste vahel ja alles siis too esimesena mainitu. Retsepte vanaema kokaraamatust siin ei leia, kuid tee lahendusteni algab alati probleemi täpsest sõnastamisest. Õigustatud on mure selle pärast, et Eestis esineb enesessesulgumist, eraldatust, soovi elada iseenese tarkusest ja mitte märgata ega mõista, mis mujal Euroopas ja laiemas maailmas toimub. Me arvasime veel kümne aasta eest, et uputused puudutavad vaid kaugeid võõraid maid, kuni ootamatult olid ka Pärnu- ja Läänemaa vee all. Selletalvised õlireostused Eesti rannikul tabasid paljusid valusa üllatusena, ehkki olid laevaliikluse kasvust ammu selgelt ennustatavad. Kui valmiks ka hiilgav õppekava koolidele, aga kõigil põlvkondadel puuduks soov end pidevalt edasi harida, siis peaksime kõnelema harimatuse kaudu avalduvast julgeolekuriskist. Õnneks on see oht auguline nagu Emmentali juust, see ei ole totaalne kamakas. Kuid nentigem, et ebakompetentsus, ignorantsus ja informeerimatus on teatud kontekstis julgeolekuriski sünonüümid. Eestis on aastaid räägitud vajadusest hoida välis-, julgeoleku- ja kaitsepoliitika lahus päevapoliitikast. Selle nõude allakriipsutamine on ka praegu aktuaalne. Samas on sise- ja välispoliitiline dimensioon tänases avatud eluruumis lahutamatud nagu sukk ja saabas. Seetõttu ei maksa arvata, et teetruubimaksus peegeldub vaid kohalik surve ja nn renegaatlennuki allatulistamise seadustamises ainult väline surve. Me peame kõiki otsuseid ja tegusid tegema iseenda pärast, mõistes samal ajal nähtuste laiemat panoraami ja otsustavuse või otsustusvõimetuse põhjustatud ahelreaktsioone. Ja veel. Eesti peab endale alati andma aru üleilmsetest realiteetidest. Eesti ei ole superriik. Sellest tõsiasiast johtuvalt peame olema paindlikud olukordadega kohanemisel, koostööpartnerite leidmisel ja nende tegevusniidide kasutamisel, kus me saame tõepoolest mingit mõju avaldada. See on välisjulgeolekupoliitika käsulaud tegelikkuses. Austatud Riigikogu! Eesti püsiv ja alatine eesmärk võiks olla kaasa aidata julgeoleku kasvule maailmas. Sest nii kasvab iga Eesti elaniku julgeolek ja selleks ongi Eesti riik kutsutud ja seatud. See on suur eesmärk. Igal juhul toodame julgeolekut osalusega sõjalistes operatsioonides. Euroopa Liit toodab julgeolekut aga ka lihtsalt oma olemasoluga. See on vanade liikmesriikide nooremal põlvkonnal tänaseks küll vist üldse ununenud. Aga ka uutest liikmesriikidest nähakse euoliitu eeskätt lisagarantiina kaugema välise surve ees. Kuid selge on, et mida rohkem tugevaid demokraatlikke riike, seda vähem on sõjaliste konfliktide võimalust. Iga järgmine uus liikmesriik toodab julgeolekut juba sissesäämiskriteeriumide täitmisega. See ongi põhjus, miks Eesti toetab laienemist. Pluss naabruspoliitika - demokraatia arengu, majandusliku heaolu, üldise turvalisuse ja õiguskorra ala pidev laiendamine toodavad julgeolekut juurde. Seepärast on Eesti oma ressurside piires jätkuvalt Kaukaasia riikide ja Moldova, Ukraina ja ka Valgevene demokraatlike protsesside toetaja. Seepärast tähtsustame Euroopa Liidu põhjamõõtme programmi, mis koondab tähelepanu Euroopa kirdepiirkonna eripärale tervikuna ning loob lisavõimaluse lahendada eluprobleeme, mis tihti ei hooli piiridest, nagu nakkushaiguste levik või keskkonda ohustav

majandustegevus. Tihedam igapäevane suhtlemine ja pragmaatiline koostöö naaberriikide vahel ning soodsate tingimuste loomine majanduslikuks aktiivsuseks mõlemal pool piiri on oluline tegur ka rahvusvahelise julgeoleku kindlustamise aspektist. Sedagi õpetab meile Euroopa Liidu poole sajandi pikkune kogemus. Nüüd lähemalt meie esmaülesannetest. Fookusesse peab tõusma ühinemine Schengeniga. Schengeni lepinguga liitunud riikide jaoks ei tähenda sisepiiride kadumine julgeolekuriskide suurenemist. Vastupidi, see tähendab enam koostööd politsei ja immigratsiooniametite vahel, paremat andmevahetust, info jagamist. Aga reaalne lootus vältida terroristlikke rünnakuid peitub just viimases. Seda on tunnistanud need riigid, kes on nii kannatanud kui ka katastroofe ära hoidnud, seda on tunnistanud Euroopa Liit. Ja infot jagatakse nendega, keda usaldatakse. Usaldus aga tuleb välja teenida. Juba käibki Eesti riigi hindamine. Esimesena hinnati meie Peterburi peakonsulaati, 17. mail. Meie saatkonda Kiievis hinnatakse 22. juunil, merepiiri juulis ja idapiiri septembri alguses. Schengeniga liitumine ei ole kitsalt ametkondlik aktsioon, see on riiklik ülesanne ja oma mastaabilt aukartustäratav. Ja Riigikogul on siin oma väga oluline roll. Ühinedes Euroopa ühtse viisaruumiga ehk Schengeni õigusruumiga, muutuvad meie arusaamad sisejulgeolekust. Piltlikult öeldes hakkab ka Eesti julgeolekut määrama olukord tuhandete kilomeetrite pikkuse Euroopa Liidu välispiiri igal kilomeetril. Ja vastupidi. Ebaseadusliku migratsiooni tekitatud probleemide lahendamine, millega tegelevad Itaalia, Hispaania ja teised Vahemere-äärsed liikmesriigid, mõjutavad Eesti sisejulgeolekut samal määral kui meie rahvuslikud ettevalmistused Schengeniga ühinemisel. Kõnelen tänagi NATO-st ja Euroopa Liidust eraldi, kuid *nota bene!*, meil ei ole eraldi üksusi kummagi ühenduse operatsioonide tarbeks. Siin ongi tähelepanuväärne julgeolekuline ühenduskoht. Seetõttu peame ülivajalikuks kahe struktuuri tegevuse tihedat koordineeritust. Õelgem ausalt, praegu ei ole NATO ja euroliidu suhted sugugi sellised, nagu need olema peaksid. Üheksateistkümnel mõlemasse struktuuri kuuluval riigil ei saa olla teise sildiga koosolekuruumi sisenedes äkki teisenenud julgeolekupositsiooni. Vajalik on tihe ühistegevus ja ühisanalüüs. See koostöö peab algama poliitilisel tasandil, sest ka probleemid on just seal. Eesti on nende riikide seas, kes koostöö tihendamise vajadust on toonitanud nii poliitilisel kui diplomaatilisel tasandil. Kui praegused formaalsed raamid on meie koostöövajaduste rahuldamiseks puudulikud, siis ei maksa välistada nende muutmise päevakorda võtmist. NATO ja euroliidu koostöö parandamine tähendab lisaks suuremale tõhususele muu hulgas ka inimtööjõu ja raha kokkuhoidu. Eelöeldust tulenevalt kavatses Eesti jätkata panustamist euroliidu ja NATO suhete arendamisse. Head parlamendiliikmed! Kes meist poleks kohanud muretut suhtumist ümbritsevasse! Pärast 2001. aasta 11. septembrit on Ameerikas ilmunud kasutusele kõnekäänd *it's soooo September tenth*, mis viitabki põhjendamatule hoolimatusele. Ühel Eesti diplomaadil on varuks lugu tema enda elust, mida ta räägib avameelselt ja nüüd juba kogenud inimese mõtlikul toonil. See lugu on järgmine. Eesti saatkond Washingtonis oli just kolinud ajutistesse ruumidesse ja 10. septembril 2001 küsis saatkonna autojuht meie diplomaadilt, kas ei peaks saatkonda ka televiisori tooma. Diplomaat vastas spontaanselt: "Arvan, et selleks pole suurt vajadust, sest saatkonnas on teler vajalik vaid siis, kui midagi suurt on juhtumas, hetkel aga tundub, et millegi erilise juhtumist nagu ette näha ei ole ..." Seega, sõna otseses mõttes *soooo September tenth!* Kas me kõik oleme veendunud, et täna Eestis sellist meeoleolu ei leidu? Tahaks loota! Lugupeetav parlament! Majanduse ja julgeoleku ning eraldi energeetika ja julgeoleku draamaatiline põimumine on üks tänapäeva tõsiasju. Viidetega Vene kapitali püüetele mõjutada poliitilisi otsuseid teistes Balti riikides on õhus küsimusi välisinvesteeringute võimalikust mõjust meie julgeolekule. Jah, meid huvitab, kas investoritel on muid eesmärke lisaks investeeringutele. Me kõneleme majanduse ja poliitika suhtes Eestis. Meile pole ükskõik, kes Eestisse investeerib. Tähelepanu tuleb pöörata ennekõike julgeolekuliselt tundlikele valdkondadele - energeetikale ja infrastruktuuridele. Mustvalge ei saa lähenemine olla ka Vene kapitali puhul, iga juhtumit tuleb vaadelda eraldi. Kuid sageli polegi näha investeeringu tegelikku allikat, sest investeerija kodumaa ei ole veel kogu tõde. Me peame muidugi uskuma Eesti edusse ja avatusse, mis on meile selle edu toonud. Aga me peame sekkuma siis, kui vabaturumajanduse varjus pakutakse meile võõrriikide poliitilist otsustusõigust ja mõjutamisvahendit või kriminaalsust ja korrupsiooni. Me peame mõtlema, kuidas tagada enam läbipaistvust Eesti majanduses, et seal ei tekiks olulisi peidetud tagamaadega osalisi, kes võivad tahta mõjutada Eesti riigiasutuste sise- või välispoliitilisi otsuseid. Energeetikast võime ju arvata, et see on pelgalt üks majandusharu, kus kehtib tuntud põhimõte, et mida vähem regulatsiooni, seda lihtsam on meil ja meie majandusel olla paindlik. Siiski on vähemalt kolm põhjust, miks see nii ei ole. Esiteks, energeetika puhul mõtleme automaatselt sellele, et tuba oleks soe ja valge. Isikliku turvatundega on energeetika tunnetuslikult otsesemalt seotud kui muu majandustegevus. Teiseks, energeetikas ei toimi

turujõud riikide ja firmade vahel sellisel tasakaalustaval viisil, mis annaks automaatselt parima tulemuse igale tarbijale. Kolmandaks on energeetikaga seotud majandustegevused mitu korda pikema ajahorisondiga kui tegevused pea kõikides muudes majandusharudes. Energeetika on valdkond, kus nii riiki kui ka riikidevahelist koostööd on vaja pigem rohkem kui vähem. Globaalsed tendentsid, nagu varude ammendumine üha kasvava tarbimise juures, keskkonnaprobleemid ja energia kasutamine poliitilise relvana, on teravdunud. Kahjuks aga on energia asjus nii Eestis kui terves Euroopa Liidus ikka veel puudu valmidusest konkreetseid samme astuda. Näiteks vajame ühist positsiooni suhetes OPEC-i, Venemaa ja muude tarnijatega. Vajame sellist majanduse reguleerimist, mis orienteeriks uuele energiaajastule lahtiste silmadega vastu astuma. Et uus ajastu on ukse ees, seda ei pea vist tõestama hakkama. Ükski alternatiiv pole ülearune, et tänasesse ohtlikult üksluisesse energeetikapilti lisa tuua. Läänemere ring, Estlinki kaabel ja gaasijuhe Eesti ja Soome vahel ning mõndagi veel on meile eluliselt tähtsad. Energiaküsimustes on Balti riikide olukord väga sarnane ja ühistegevus vajalik. Kõigil kolmel riigil on sarnased põhimured - energia kallinemine, meie energiavõrkude liiga suur seotus Venemaa monopoolsete firmadega, Balti energiasüsteemide eraldatus teiste Euroopa Liidu riikide omast, energiaküsimuste muutumine rahvusvahelise surve avaldamise vahendiks, keskkonnanõuete kasvav tähtsus. Märtsi alguses avaldatud Euroopa Komisjoni nn roheline raamat on hea alus arutelule. Komisjoni roheline raamatu üldsunnad sobivad meile. Euroopa Liit peaks tõsiselt panustama kriitilise infrastruktuuri ehitamise toetamisele, et likvideerida mõne liikmesriigi isolatsioonist tulenev haavatavus. Eesti on veendunud, et kõigi suurte infrastruktuuri projektide elluviimisel peavad olema arvesse võetud kõigi liikmesriikide huvid. Ebapiisava selgituse tõttu on ikka veel vastuseta küsimusi, mis puudutavad Läänemere gaasijuhet, mille projekti ei arutatud enne väljakuulutamist läbi kõigi Läänemere-äärsete riikidega. Gaasitrassi keskkonnamõjude hindamistki ei ole tänaseks algatatud. Veel küsigem endalt: kas sooviksime saada sellest harustrassi Eestisse? Kui palju oleme nõus selle eest maksma? Või oleks mõistlikum paigutada raha täiendavate gaasihoidlate kasutuselevõttu Lätis? Need küsimused nõuavad asjatundjate põhjalikku analüüsi. Samas on Eesti olnud selgel positsioonil, et gaasitrassi projekti start ei olnud korrektne, sest ei arvestatud kõigi Läänemere riikide huvidega. Eesti rõhutab ka kõnealuse gaasijuhtme keskkonnauuringute vajalikkust ja tahab neis osaleda. Euroopa Liidu poliitika- ja julgeolekuküsimustega tegelejad peaksid senisest selgemini käsitlema energia ja julgeoleku vahelisi seoseid, nagu seda tehakse Ameerika Ühendriikides. Euroopa Liit on siin liiga passiivne. Tuleb valju häälega korrata, et energeetikavaldkonnas on aeg otsuste langetamisest projektide realiseerimiseni pikk, kaheksa kuni kümme aastat. Eesti peaks olema üks mootoritest, mis veab Euroopa Liitu ühtse energiapoliitika tekkimise poole. Reguleerimist nõuavad konkurentsiküsimused Euroopa Liidu ühisel energiaturul ja riiklikult kontrollitavate kolmandate riikide suurtarnijate tegevus Euroopa Liidu siseturul. Ka Euroopa Liidu emissioonikaubanduse tulevikuga seotud küsimuste arutamise ees ei tohi venitada, ja eriti Kyoto leppe 2012. aastal lõppeva mehhanismi uuendamise ees. Silmapiiri selginemist ootavad nii firmad kui riigid. Lugupeetud Riigikogu liikmed! Teie, kes te *ex officio* olete alati süvenenud isiku ajaloolise rolli temaatikasse, mõistate kindlasti hästi mu järgmisi sõnu. Omaette peatükk meie alati arenevas välispoliitilises tegevuses peaks olema uue kogemuse, info ja kontaktide kasutamine. Mitte üksnes Eesti 38 välisesindust ja karjääridiplomaadid, vaid üha enam Eestist pärit inimesi tööl rahvusvahelisel areenil - see on Eesti kasvav ressurss. Olgem kodus valmis ergu kõrvaga kuulama, milliseid sõnumeid nad meile saadavad. Kuulamise tulemused peavad peegelduma terve valitsusaparaadi töös. Olgem aktiivsemad, kandideerides rahvusvahelistele kohtadele Euroopa Liidu, ÜRO, NATO ja teistes süsteemides. Kui varem rääkisime välissuhtluse personaalias rohkem diplomaatidest, siis uues olukorras on üha enam võimalusi avanemas poliitikutel ja erialaspetsialistidel. Eesmärkide latti ei tohi lasta madalale. Eestist pärit kandidaat võiks pretendeerida ükskord ka nii ÜRO peasekretäri kui NATO peasekretäri kohale, rääkimata mõnest Euroopa Liidu eriesindaja rollist või ÜRO Peaassamblee asepresidendi toolist. Kui vaid on õpihimu ja tahet. Eesti riik aga peaks toetama Euroopa Liidu ametipostidele konkureerijate koolitust. Inimese vaba valiku ja riikliku toetuse arukas kombinatsioon on topeltkasulik. Riigi julgeolek kindlustub konkreetsete inimeste kaudu konkreetsetel kohtadel. Mõjutamisvõimalus ka kodust kaugemal, see, millest me olime pool eelmist sajandit täiesti ära lõigatud, on reaalsus, seda tõestagu kas või Siim Kallase, Toomas Hendrik Ilvese, Tunne Kelami ja teiste näited, rääkimata juba Eesti diplomaatide tööst viimase 15 aasta jooksul. Julgeolekuteema on ammendamatu, aga reglement sunnib paraku lõpetama. Ma ei lõpetaks siiski NATO-like või teiste n-ö tugevate lausetega. Välispoliitika ja julgeoleku seoste ning kihistuste üle mõeldes ärgem kunagi unustagem, et väikeriik ei püsi koos, kui seda ei hoia koos oma keel ja kultuur, oma kodu tunne ja oma

ajaloo tundmine. Need klassikaliselt pehmete väärtustena käsitletavat asjad on vajadusel kõvemad kui kivi ja kindlamad kui raud. Neis on peidus meie julge elu alati säiliv seeme. Aitäh tähelepanu eest!

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Täna, härra välisminister! Kolleegidel on võimalik esitada küsimusi. Toomas Alatalu, esimene küsimus, palun!

10:00 T. Alatalu

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Täna teid väga ilukirjandusliku ettekande eest, mida oli tõesti huvitav kuulata, aga samas sisuliselt natuke raske jälgida. Ma alustaksin lõpust. Väga kenad olid teie retoorilised küsimused, mis ka siin vasakul tiival kutsuvad praegu esile aplausi selle gaasijuhtme kohta. Neid esitati ju üheksa kuud tagasi, siis, kui gaasjuhtme probleem püstitus. Kui te nüüd kordate neid küsimusi, siis jääb mulje, et me ei ole vahepeal selles küsimuses edasi liikunud, me ainult esitame küsimusi. Kuna meie peaminister viibis äsja nõupidamisel koos teiste Läänemere maade kolleegidega, siis ma tunnen huvi, mida uut sellel kohtumisel sellesama gaasijuhtme kohta öeldi. Milline on Saksamaa lubatud informatsioon kolmele Balti ministrile selles küsimuses?

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Hea kolleeg, tegemist on küsimuse, mitte sõnavõtuga.

10:00 U. Paet

Aitäh küsimuse eest! Väga suurt edasiliikumist selle projekti osas, mis puudutab Läänemere areaali, ei ole, sest sel aastal pidid algama keskkonnauuringud, mis seni alanud ei ole, samas on pool aastat läbi. Tehnilistele küsimustele, mida Eesti pool on tõstatanud, oleme saanud Saksamaa poolt vastused. Kuid majandusalased küsimused ehk siis selle trassiga liitumise otstarbekus, kui see trass peaks ka tegelikkuses tulema, - nende küsimuste analüüs peab olema väga põhjalik, sest sel juhul oleks tegemist väga kalliste investeeringuotsustustega. Selliseid, ennekõike arvutuslikke ja majanduslikke otsuseid, peavad Eesti oludes tegema Eesti Gaas ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Varustuse alternatiivina ei too ju see uus gaasijuhe midagi täiendavat, sest gaas, mis selles torus hakkab liikuma, tuleb samamoodi Venemaalt, täpselt samamoodi nagu see gaas, mis praegu Eestisse ja Eesti tarbijateni jõuab. Nii et sisulise alternatiiviga tegemist ei ole, küsimus on lihtsalt selles, kas see liitumine oleks majanduslikult otstarbekas või mitte, ja seda peavad loomulikult analüüsima spetsialistid. Eesti riigi seisukohad, mida ma ka kõnes nimetasin, on kahes aspektis olnud kogu aeg väga selged. Esiteks, sellega, kuidas see projekt algas, ei saa me kuidagi rahul ega nõus olla. Ehk seesama, et kohe alguses ei informeeritud adekvaatselt teisi riike, kes Läänemere ümber on, ega kuulatud nende hoiakuid ja seisukohti. Teiseks, keskkonnaküsimused, mis on äärmiselt olulised, et võimalikke riske maksimaalselt vähendada. Ka selles töös soovib Eesti osaleda, aga nagu ma nimetasin, need uuringud ei ole reaalselt Läänemere piirkonnas praegu alanud.

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Täna! Kolleeg Henn Pärn, palun!

10:00 H. Pärn

Aitäh! Lugupeetud minister! Te nimetasite n-ö ebasoovitavate investeeringute võimalikku imbumist Eestisse. Peaminister, vastates siin analoogilisele küsimusele, ütles, et kapitalil ei ole rahvust ja me peaksime nagu seadusriik kohtlema kõiki võrdselt. Kas meie valitsusel on siis nagu kaks eri seisukohta? Kui meil on teada, et on selline kapital, millel lisaks majanduslikele huvidele on veel mingid muud huvid, kuidas Eesti valitsus kavatseb siis sel juhul käituda?

10:00 U. Paet

Esimene eeldus või lähtekoht on see, et Eesti majandus on olnud kogu aeg väga avatud ja on seda ka täna. Meie majanduse arengusse on väga palju andnud investeeringute sissevool, ja loomulikult on suurem osa investeeringuid tulnud Skandinaaviamaadest, Soomest, Lääne-Euroopast. Kui vaadata võimalikke kas poliitilise seotusega investeeringuid või muude meie jaoks võimalike negatiivsete

mõjudega investeringuid, siis peab olema informatsioon, neid taustu tuleb selgitada ning nendest investeringutest tuleb hoiduda. Nii nagu ma ka oma ettekandes nimetasin, tuleb kõiki selliseid investeringuid käsitleda eraldi ja vajaduse korral siis sekkuda. Kui on kahtlusi, et mõni investering ei ole tehtud ainult tulu teenimiseks, majandusliku tulu teenimiseks, vaid selle taga on ka kas mingi poliitilise mõjuvõimu soov, midagi kuritegelikku, siis peab Eesti loomulikult sekkuma, et vältida selliseid investeringuid Eesti majandusse.

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Tänan! Kolleeg Sven Mikser, palun!

10:00 S. Mikser

Aitäh! Austatud välisminister! Oma sissejuhatavas lõigus ütlesite kahetsevalt, et eluliste küsimustele antakse tihti hämaraid vastuseid, mis selgitavad maailmas toimuvat kõhklevas, ühelt poolt ja teiselt poolt stiilis, ja et need võivad olla akadeemiliselt kui tahes õiged, ent ei rahulda siiski kedagi. See justkui tõotaks ülejäänud tekstist väga selgeid ja konkreetseid seisukohti. Paraku ütlete 5. leheküljel, et Iraagi missiooni pikendamine on alati olnud kõige diskuteeritavam, kuid eesmärgid, mille nimel Iraaki mindi, ei ole veel saavutatud, me jääme endiselt seotuks ÜRO otsustega ja Iraagi valitsuse taotlustega. Ehk see on täpselt selline ühelt poolt ja teiselt poolt stiilis kirjeldus. Ma küsin siis kohe otse. Juhul kui ÜRO Julgeolekunõukogu kutsub jätkuvalt üles saatma riike oma kaitsevägeüksusi ühtse juhtimise all multirahvuselisse kontingenti Iraaki ning seda otsust toetab omalt poolt ka Nuri al-Maliki valitsus, kas me võime siis oodata, et sügisel tuleb valitsus meie ette eelnõuga, millega meie kohalolekut pikendatakse?

10:00 U. Paet

Välisministeeriumi seisukoht on, et kui ÜRO Julgeolekunõukogu oma resolutsiooni uuesti läbi vaatab ja seal sisalduvat mandaati pikendab ning ka Iraagi valitsus soovib jätkuvalt rahvusvaheliste jõudude kohalolekut olukorra stabiliseerimiseks Iraagis, siis peaks Eesti kohaolek Iraagis jätkuma.

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Tänan! Kolleeg Ela Tomson, palun!

10:00 E. Tomson

Suur tänu! Minu küsimus puudutab ettekande seda osa, mis käsitleb energia ja julgeoleku vahelisi seoseid. Te ütlesite ettekandes, et Euroopa Liidu poliitika- ja julgeolekuküsimustega tegelejad peaksid neid seoseid senisest selgemini käsitlema. Möödunud teisipäeval oli Brüsselis europarlamenti väliskomisjoni istung, kus viibisid ka liikmesriikide parlamentide väliskomisjonide esindajad. Euroopa Liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitika juht Solana ütles sel istungil väga selgelt, et Euroopa Liidus on kokkulepe, et on asju, mis kuuluvad liikmesriikide pädevusse, ja on asju, kus poliitikat kujundatakse ühiselt. Ma tsiteerin: "Meil ei ole täna ühist energiapoliitikat ja seda pole lähitulevikuski ette näha." Samas on teie ettekandes öeldud, et Eesti peaks olema üks mootoritest, mis veavad Euroopa Liitu ühtse energiapoliitika tekkimise poole. Milliseid konkreetseid tegevusi Eesti valitsus on kavandanud, et sellel ettevõtetud suunal liikuda?

10:00 U. Paet

Täpselt nii, nagu selles kõnes kirjas oli. Jah, me peame väga vajalikuks nende hoiakute muutmist Euroopa Liidus ja selle arusaama juurdumist, et ühtne energiapoliitika on väga vajalik, ja just sellesamas julgeoleku kontekstis. Nii et ka need tegevused, mida Eesti oma partneritega arendab, on ühelt poolt probleemi teadvustamine ja teiselt poolt initsiatiivi näitamine, et astuda roheline raamatu valguses edasi praktilisi samme, teha neidsamu praktilisi ettepanekuid, mis puudutavad kogu Euroopa energiavarustusolukorra kaardistamist, adekvaatse pildi saamist varustuskanalitest, sellest, kus on nõrgad kohad ja julgeolekuriskiga seotud kohad, kus tuleks püüda ehitada välja alternatiivvariante, ja seda ka siis Euroopa Liidu toetusel. Need on need praktilised sammud ja initsiatiivid, mida me koostöös oma partneritega üritame astuda. Kui vaadata energiapoliitikasse ja sealhulgas ühtsesse energiapoliitikasse suhtumise muutumist, siis tegelikult on see viimastel kuudel ikkagi Euroopa Liidus

juhtunud ja paljude liikmesriikide arusaamad on meie omadele lähenenud. Sellele aitas paraku kõvasti kaasa aastavahetuse gaasivarustuskriis Ukrainas ja Moldovas. Nii et tegelikult need asjad, mis meile on olnud selged kogu aeg ja selged juba Eesti taasiseseisvumisest peale, kus poliitiliste eesmärkide saavutamiseks kasutati energiat, siis nüüd, meie mõistes 15 aastat hiljem, on ju sedasama tehtud kogu Euroopa silma all ja see on Euroopale väga nähtavaks saanud. Ka näiteks viimane Euroopa Liidu ja Vene tippkohtumine Sot_is mai lõpus keskendus ju peamiselt just nimelt energeetikale ja energiavarustuskindluse küsimustele. Nii et selles osas on pall veerema hakanud, need arusaamad hakkavad paika nihkuma. Aga on selge, et selles suunas on vaja kõvasti tööd teha, et saavutada eesmärki ühises energiapoliitikas.

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Täna! Kolleeg Ülle Rajasalu, palun!

10:00 Ü. Rajasalu

Aitäh! Austatud minister! Balkani olukord on alati terve Euroopa mandri olukorda mõjutanud nii- ja naapidi, paraku ka ilmasõja puhkemist. Ka äsja kuulnud kõnes oli Balkani olukorrast ja tähtsusest üksjagu juttu, kuid sooviksin teie hinnangut: kas Balkani protsesse võib pidada julgeolekuliselt kontrolli all olevaks ning milline on Euroopa Liidu ja NATO roll seal edaspidi?

10:00 U. Paet

Aitäh! Kindlasti on Lääne-Balkani riikide reformiprotsesside jätkumise tagamiseks ja sealse piirkonna jätkuva stabiilsuse hoidmiseks üks kõige olulisem tegur Euroopa Liidu liikmesuse perspektiiv. Ehk kui vaadata, millised on nii mõneski Lääne-Balkani riigis olnud viimaste aastate arengud, siis need on olnud väga kiired ja väga positiivsed. Võtame näiteks Makedoonia, kus veel viis aastat tagasi oli kahjuks verevalamine. Täna on Makedoonia Euroopa Liidu kandidaadi staatuses. Sama võib öelda näiteks arengute kohta Horvaatias või ka Bosnias ja Hertsegoviinas, toimus rahumeelne referendum Montenegros. Nii et julgustavaid märke on seal viimastel aastatel olnud palju, aga kõigi nende taustaks on selge Euroopa Liidu liikmeks saamise võimalus, kui kriteeriume täidetakse. Selles osas on kindlasti väga oluline, et Euroopa Liit suudaks anda väga ühtse ja selge sõnumit sellesama Euroopa Liidu liikmesuse perspektiivi jätkumisel. Praegu on meil probleeme Serbiaga, kus lähenemiskõnelused või stabiliseerimis- ja assotsieerumisleppe kõnelused on peatatud seetõttu, et Serbia koostööd rahvusvahelise Jugoslaavia asjade sõjakohtuga ei ole hinnatud piisavaks. Ma loodan väga, et see probleem saab õige pea lahenduse ja kõnelused Serbiaga saavad veel sel aastal jätkuda, et siiski ka Serbia puhul ei tuleks tagasilööki. Samas peaks Euroopa Liit ise astuma veel edasisi samme, mida ka Eesti toetab, et Euroopa Liidu perspektiiv saaks nendes ühiskondades rohkem nähtavaks. Üks neist on näiteks viisalihtsustuslepete sõlmimine Balkani riikidega, sest näiteks sellesamas Serbias on umbes kolmveerand Serbia noortest, Serbia tudengitest sellised, kes ei ole kunagi üheski Euroopa Liidu liikmesriigis käinud. Nii et viisalihtsustuslepete sõlmimine Lääne-Balkani riikidega on kindlasti väga oluline, see on kõigile kodanikele väga nähtav tegevus Euroopa Liidu perspektiivis. Euroopa Liidu perspektiivi hoidmine Lääne-Balkani riikidele on tegelikult see võtmeküsimus, mis aitaks neid riike jätkuvalt üles ehitada ja reformida.

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Täna! Sergei Ivanov, palun!

10:00 S. Ivanov

Aitäh! Lugupeetud Eesti Vabariigi välisminister! Ma tänan sisuka ja huvitava ettekande eest! Eesti toetab Gruusia demokraatia ja riikluse arengut mitmeti, eriti aga nõustamisega. Eestil on teatavasti kavatsus avada Tbilisis ka saatkond. Millal täpsemalt ja kuidas see aitab kaasa meie kahe riigi vaheliste suhete edasisele arengule?

10:00 U. Paet

Pidev kohalolek saatkonna tasemel Tbilisis avab loomulikult teatud mõttes uue etapi meie suhetes. Me oleme olnud ka seni Gruusia suunal päris aktiivsed, teinud nii Gruusia juhtidega kui ka Gruusia

ühiskonna eri osadega tihedat koostööd ja pakkunud neile seda kogemust, mida meil pakkuda on olnud. Ma loodan, et saatkond avatakse Tbilisis sügisel, praegu käivad kohapeal eeltööd ehk näiteks võimalike saatkonnaruumide väljavalimine. Ma loodan väga, et me leiame seal sellised ruumid, mida on võimalik Eesti omandusse saada ehk ära osta, ja et meil oleks Tbilisis aasta lõpuks saatkonna näol n-ö väga selge Eesti kohalolek. Kui saatkond sügiseks avatakse, siis saab ta järgmise aasta alguses täie jõuga tööle asuda. Me saame saata sinna siis ka veel lisadiplomaate. Kindlasti aitab see meil ühtpidi võib-olla veel paremini mõista Gruusiat, paremini ka Gruusiale tuge anda, aga samuti saada paremat pilti teistest Kaukaasia riikidest. Igal juhul on see kohalolek väga oluline. Me tahame teha koostööd näiteks Soomega. Meil on olemas hea koostöö Soomega selles osas, et meie konsul töötab Soome saatkonnas Delhis. Ja kuna Soomel Tbilisis saatkonda pole, siis on nad ilmutanud huvi, et kui me nüüd planeerime avada seal uue saatkonnahoone, siis võiks seal olla ka ruumi selleks, et Soome diplomaat saaks Soome soovi korral Eesti saatkonnas endale töökoha.

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Tänan! Kolleeg Juhan Parts, palun!

10:00 J. Parts

Aitäh! Lugupeetud minister! Sissejuhatavalt ma ühinen tänuga selle kõne aadressil, kuid kahjuks ei pruugi pikk kõne olla teinekord väga hea, kui me räägime poliitikast. Võib-olla üks kujund jäi sellest kõnest puudu: tühi kott ei seisa püsti. Laialivalgustus on Eesti välispoliitika üks probleem, teine probleem on, kas valitsusel on ühtsus välispoliitikas. Te esindate täna Eesti valitsust ja ma tahaksin veel kord tõstatada selle küsimuse, mis on minu arvates viimase poole aasta jooksul süvenenud - see on just valitsuse ühtsus. Ennekõike, mis puudutab teie ühe partneri, Keskerakonna lepet Ühtse Venemaaga. Küsimus teile kui välisministrile: kui selle poole aasta peale tagasi vaadata, kas lepe Ühtse Venemaaga on mõjutanud valitsuse välispoliitikat, jaa või ei?

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Aeg, hea kolleeg!

10:00 J. Parts

Kui jaa, siis mida te välisministrina ja loomulikult peaministri toel olete ette võtnud, et seda probleemi kuidagiviisi maandada?

10:00 U. Paet

Nii nagu ma olen varem samalaadsetele küsimustele vastanud, on selles mõttes seis täna sama, et Eesti välispoliitikat ja välispoliitika suundi kujundab ennekõike Välisministeerium. Teie nimetatud leppel sellele protsessile küll mingisugust mõju ei ole. Ja samamoodi ei ole ei presidendi, peaministri, parlamendi juhtkonna ega ka välisministri, kes on peamised Eesti riigi esindajad välissuhtlemises, seisukohtades, mida mitmesugustel rahvusvahelistel foorumitel või ka kahepoolsetel kohtumistel on väljendatud, küll mõjutusi sellest leppest. Nii et võib öelda, et Eesti välispoliitikat see lepe ei mõjuta.

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Tänan! Mihhail Lotman, palun!

10:00 M. Lotman

Aitäh! Härra minister! See oli tõesti väga ilus kõne, kus oli nii mitu ütlust, mis võiksid pretendeerida aforismiks saamisele. Eriti meeldis mulle pidev pehmete ja kõvade väärtuste joon. Ma tahakski küsida ühe pehme väärtuse kohta. Teie kõnes ei olnud sõnagi Venemaal elavate soome-ugri rahvaste kohta. Ma saan aru, et see ei ole otsene välispoliitiline oht, aga kas teile ei tundu, et sealt võib tekkida potentsiaalne ohuallikas ka Eesti riigile ja et see on valdkond, mis peaks olema meie pideva tähelepanu keskmes?

10:00 U. Paet

Aitäh küsimuse eest! Jah, loomulikult, meie hõimukaaslased või verevennad, teised soome-ugri rahvad ja nende arenguvõimalused Venemaal ja teistes maailma piirkondades on jätkuvalt meie tähelepanu all. Me peame väga oluliseks, et neile oleks võimalikult hästi tagatud kõikvõimalikud õigused, keelelised, kultuurilised, oma kultuuri ja eksistentsi arendamist võimaldavad õigused. Oma kõnes ma sellel temaatikal pisut üldistatult peatusin, pidades silmas, et julgeolekuliselt on meile, kogu Euroopale oluline, et maailmas oleks rohkem riike, mis austavad demokraatlikke väärtusi, sest seda suurem on julgeolek. Ehk kui me räägime soome-ugri rahvastest Venemaal, siis ma olen päris kindel, et kui Venemaal demokraatlikud protsessid arenevad, see riik demokratiseerub, tunnevad ennast paremini ka kõik seal elavad rahvad, sealhulgas soomeugrilased. Nii et julgeoleku suurendamise seisukohalt on kriitilise tähtsusega see, et maailmas oleks võimalikult palju demokraatlikke riike, riike, mis jagavad samu väärtusi nagu Eesti ja teised Euroopa Liidu liikmesmaat.

10:01 Aseesimees M. Maripuu

Tänan! Kolleeg Raivo Järvi, palun!

10:01 R. Järvi

Suur tänu! Austatud välisminister! Küsin kui parlamentidevahelise rühma Eesti töögrupi liige. Teada on, et IPU-l, mis justkui dubleerib ÜRO-d, ei ole sääraseid hoobasid, nagu on Ühinenud Rahvaste Organisatsioonil. Samal ajal teeb ka ÜRO praegu läbi samasugust reformide protsessi nagu IPU. Ehk minu küsimus on: milline väljund või, kui soovite, siis ka n-ö sisend on ÜRO mastaabis praegu meil väikeriigina, kuid nüüd siiski ka Euroopa Liidu liikmena? Kui palju on meid kuulda, mis me oleme ära teinud, mis on praegusel hetkel meie tulemus?

10:01 U. Paet

Aitäh! Eesti sai hakata seadma selgemaid plaane ÜRO-s pärast seda, kui tehti valik regionaalse grupi määratluses. Eesti kuulub ÜRO-s nüüd nn Ida-Euroopa gruppi. Pärast seda valikut ja selle grupiga liitumist oleme saanud hakata seadma ka ÜRO raames konkreetsemaid plaane. Selle plaani tipud, kui ajas kaugemalt lähemale tulla, on sellised: 2020 soovime kandideerida julgeolekunõukogu ajutiseks liikmeks, aastal 2012 soovime kandideerida inimõiguste nõukogu liikmeks, aastal 2009 sotsiaal- ja majandusnõukogu liikmeks. Need on meie põhilaevad lähemate aastate tegevuses ÜRO-s. Me oleme juba tugevdanud oma esindust ÜRO-s lisadiplomaadiga ja järgmisel aastal kavatseme seda jätkata. Nende suurte eesmärkide või suurte tippude kõrval on väga oluline leida sellised ni_id ÜRO tegevuses, kus me saame olla kõige kasulikumad, kus me saame anda kõige paremini lisaväärtust ja samas välja paista. Ka minu kõnes nimetatud ÜRO hädaabi fond, kuhu Eesti oli üks esimesi panustajaid, ja teiselt poolt kõik, mis puudutab rahvusvahelist päästetööd ÜRO egiidi all - siin on Eesti saanud juba praegu selgelt nähtavaks ja leidnud tunnustust. See, et Mati Raidma on nimetatud vastava nõukogu liikmeks, on samuti märk sellest. Nii et paralleelselt suurte põhiliini tegevustega on käimas protsess, et leida enda jaoks olulised ni_id, kus me saame anda kõige rohkem lisaväärtust. Ja üks neist, vaadates meie sisemaist võimekust ja kvalifikatsiooni, on seesama hädaabi ja päästetegevus.

10:01 Aseesimees M. Maripuu

Tänan! Kolleeg Tiit Niilo, palun!

10:01 T. Niilo

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Teie ettekandes kõlas ühese eesmärgina julgeolekutaotlus. Samas on Eesti Euroopa Liidu idapoolseim piiririik ja piirilepingut pole meil endiselt. Venemaad puudutasite oma ettekandes kas anonüümselt või põgusalt, nimetades naabruspoliitikat, investeringuid, Schengenit. Veel nimetasite, et oktoobris toimub idapiiri hindamine. Mida tähendab see hindamine tegelikkuses ja kuidas Eesti riik tegeleb idapiiri kindlustamisega? Kas ajalooõpetus Euroopas jätkub, et selgitada Eesti tegelikku seisu?

10:01 U. Paet

Aitäh! Kõige lihtsamalt öeldes tähendab see Schengeni hindamise kontekstis seda, kas Eesti piir peab või ei pea ehk siis milline on tänane Eesti piiri kaitse, milline on tehniline varustatus, kas on piisav kindlus, et illegaalse piiriületuse võimalus on võimalikult väike. Schengeni hindamise kontekstis tähendab see ennekõike seda. Mis puudutab seda, et me maailmas kõneleme mitmesugustel foorumitel sellest, kust me tuleme ja kuhu me läheme, siis jah, loomulikult, see on pidev protsess. Ja lisaks riigiteenistujatele teevad seda kõikvõimalikel rahvusvahelistel foorumitel ja oma partneritega suheldes loodetavasti järjest enam ka meie kolmanda sektori esindajad.

10:01 Aseesimees M. Maripuu

Aitäh! Kolleeg Jarno Laur, palun!

10:01 J. Laur

Aitäh! Austatud välisminister! Ka minu poolt tänud selle ettekande eest! Mu küsimus puudutab võib-olla meie julgeolekupoliitika kõige madalamat väljendusvormi ehk seda, et Eesti julgeolek on ka Eesti kodaniku turvalisus ja turvatunne ning julgeolek maailmas. Eesti turismigeograafia areneb väga jõudsalt ning juba tavapäraseks saanud Türgi ja Egiptuse kõrval on tekkinud uued turismisihtmaad - Tai, Balkan, mis iganes. Paraku, nagu näitavad vanemveebel Koroli juhtum ja mitmesugused ilmselt vähem furoori tekitanud segadused Eesti eraisikutega, on meie konsulaarvõrk üpriski hõre. Millised on valitsuse kavandatud sammud Eesti konsulaarvõrkude, -teenistuse laiendamiseks, esialgu vähemalt peamistes turismisihtmaades?

10:01 U. Paet

Aitäh! Sellel aastal on geograafiliselt siis otseselt Eesti riigi esindustena lisandunud kaks paika, need on meie esindused Sofias ja Tbilisis. Samas on selge, et 1,3 miljoni elanikuga riik koos oma eelarvevõimalustega ei suuda tõenäoliselt kunagi olla oma riigi konsulaarvõrgustikuga esindatud enamikus maailma paikades. See lihtsalt käiks meile rahaliselt üle jõu. Seetõttu oleme ühelt poolt arendamas suhteliselt tempokalt meie aukonsulite võrgustikku. Tänapäevaks on Eestil ametis natukene üle saja aukonsuli ja see võrk on oluliselt laiem, kui on Eesti ametlike konsulaatide või saatkondade võrgustik. Nii et see on üks tee, et me üritame leida nendesse paikadesse, kus viibib palju eestlasi, võimalikult hea aukonsulikandidaadi, ja kui neid seal veel ei ole, siis ametisse nimetada. Teine on see, et juba praegu võivad Eesti kodanikud, kui nad satuvad kuskil hätta, pöörduda oma murele lahendamiseks ükskõik millise Euroopa Liidu esinduse poole, kui selles kohas ei ole Eesti esindust või siis Eesti aukonsulit. Nii et see on ka võimalik praktika. Ja kolmas, tulevikku vaatav võimalus on see, et järjest enam räägitakse Euroopa Liidu ühisest välisesteenistusest. Ka selle välisesteenistuse üks väga oluline praktiline aspekt on ühine konsulaarvõrgustik ehk kõikides maailma riikides peaks olema Euroopa Liidu esindus just nimelt Euroopa Liidu kodanike murede lahendamiseks. See on üks koht, kus Euroopa Liidu liikmesmaadel on väga mõistlik n-ö seljad ja rahakotid kokku panna ja selline võrgustik luua, sest dubleerivat võrgustikku, eriti väiksematel Euroopa liikmesmaadel, on kindlasti väga keeruline luua. Selles osas me oleme ka kindlad ühtse Euroopa Liidu välispoliitika toetajad ja selle raames ühtse, väga praktilise konsulaarvõrgustiku toetajad. See ei ole küll kindlasti ühe aasta küsimus, aga ma loodan, et lähematel aastatel see võrgustik tekib. Aga seni on meil konsulaaresindused, aukonsulid ja ka Euroopa Liidu teiste liikmesmaade esindused.

10:01 Aseesimees M. Maripuu

Aitäh! Ja viimane küsimus, kolleeg Rein Randver, palun!

10:01 R. Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Aitäh selle sisuka ettekande eest, kus te pühendasite suure osa ka NATO-le ja selle liikmesusele ning rõhutasite meie võetud kohustusi ja lubadusi liikuda kaitsekulutustega 2%-le SKT-st. Kui me võrdleme NATO riike, siis on praegu riike, mille kaitsekulutused on alla 1,5%, üle 2% ja mõnel riigil on ka üle 3% SKT-st. Kas praegune Eesti võetud tempo rahuldab, kas te näete siin mingisuguseid ohte ja mis juhtub siis, kui me ei jõua teatud ajaks kaitsekulutustega 2%-ni?

10:01 Aseesimees M. Maripuu

Aitäh ja palun lühike vastus!

10:01 U. Paet

Potentsiaalne oht, et seda tempot ei suudeta hoida, on igal aastal eelarveläbirääkimistel. Praegu näib, kui vaadata järgmise aasta eelarvet, et seda tempot suudetakse hoida ja jõuda 2010. aastaks 2%-ni sisemajanduse kogutoodangust. Kui vaadata praegu järgmise aasta eelarveprotsessi, siis me liigume õige kiirusega. Mis juhtub, kui Eesti ei täida aastaks 2010 lubadust jõuda 2%-ni SKT-st? Mis ikka juhtub nendega, kes lubadusi ei täida? Kindlasti ei ole usaldusväärsus enam see ja ma loodan väga, et mingeid otseseid ja kiireid praktilisi samme ei järgne. Aga ma arvan, et võib-olla me ei peaks selle peale mõtlema, eesmärk peaks olema ikkagi oma lubadused täita.

10:01 Aseesimees M. Maripuu

Täna, härra välisminister! Küsimusteks ettenähtud aeg on läbi ja me läheme edasi. Väliskomisjoni ettekande teeb väliskomisjoni esimees Enn Eesmaa. Palun!

10:01 E. Eesmaa

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud välisminister! Lugupeetud kolleegid! Lisan minagi lausekese välispoliitilisse literatuursusse. Kõigi aegade kuulsaima Taani printsi Hamletiga saab vaid nõustuda. Tõepoolest, kõige tähtsam on pidev valmisolek. Ta teise mõtte ja vastusega - olla või mitte olla - pole tänapäeval, eriti veel poliitikul, võimalik nõustuda ega ennast vaagima uinutada. Vastuseid tuleb pidevalt muutuvates oludes hoopis otsida ja leida küsimustele, kuidas, millal ja kus olla ning kellega koos olla. Neist eri aspektidest moodustubki Eesti huvide fookus globaliseerivas maailmas. Eriti veel siis, kui võtame lähema vaatluse alla julgeolekupoliitika selle mitmetasandilises reaalsuses. Peamised otsused on Eestis tehtud ja NATO ning Euroopa Liidu liikmesriigina meil koguni vaagida esimese kahe aasta kogemus. Eesti välispoliitika võimalused ja väljakutsed on tunduvalt avardunud. Meie esindajad kuuluvad nende hulka, kes ühise laua taga arutavad Euroopale ja maailmale olulisi probleeme. Suurenenud on ka parlamentaarse koostöö võimalused ning Eesti häält ja seisukohti kuulatakse üha suurema tähelepanuga. Hoopiski mitte juhus, vaid tehtud töö ja saavutatud taseme tunnustus võimaldas Riigikogul korraldada Tallinnas Euroopa Nõukogu parlamentide presidentide konverentsi. Eri riikide tippesindajad avaldasid mõtteid kahel olulisel teemal - parlamentaarne diplomaatia sildade rajajana ning parlamentide roll pluralistliku demokraatia edendamises nii kodu- kui välismaal. On ju parlamendiliikmetel rahvusvahelises suhtlemises rohkem vabadusi ja vähem diplomaatilise protokolliga kammitsaid kui näiteks riikide valitsusesindajail. Eri organisatsioonides saavad dialoogi alustada ja arendada isegi jahedates või koguni vaenulikes suhetes olevate riikide parlamendiliikmed. Oluline ja kasvav on rahvusparlamentide ja parlamentide vaheliste kogude roll ja koostöö valimisvaatlusmissioonides ja mitmesugustes arenguprojektides - koolituskursuste ja seminaride korraldamises, teabevahetuses. Eesti on siinkohal mõningast edu ja tunnustust saavutanud koostöös Georgiaga. Teatavasti usaldasid me Põhjala ning Balti kolleegid just Riigikogule Georgia ning mainitud riikide parlamentide vahelise koostöö koordineerimise ja juhtimise. Georgias ollakse jätkuvalt huvitatud meie kogemustest, ka kodanikuühiskonna arengu kontseptsioonist, mis selles saalis nelja aasta eest vastu võeti, pakkudes häid koostöövõimalusi partnerriikide kodanikuühendustele. Heaks võib pidada väliskomisjonide, eriti aga nende esimeeste kontakte ja koostööd nii Balti kui Põhjala tasandil. Regulaarsed kohtumised eri riikide pealinnades pakuvad võimalusi mõttevahetuseks nii päevapoliitilistel kui strateegilisematelgi teemadel. Üheskoos tegutsedes viime oma sõnumit ka kaugemale, sh strateegilise partneri USA kolleegideni. Probleeme, mille lahendamiseks koos töötada, on palju - terrorism ja inimkaubandus, keskkond, säästev areng, migratsioon, integratsioon. Kindlasti saab olemasolevaid parlamentaarseid ühendusi paremini kaasates tõhustada rahvusparlamentide koostööd ÜRO-ga. Meilgi tuleks senisest julgemini ja sagedamini lülitada Riigikogu liikmeid Eestit rahvusvahelistel üritustel esindavatesse ametlikesse delegatsioonidesse. Parlamentaarne koostöö võimalusi peab senisest veelgi julgemini kasutama ka tänapäeva maailma kõige pingelisemate julgeolekuprobleemide lahendamisel. Neist põletavamate hulka kuuluvad kindlasti pinged Iraani tuumaobjektide ja -projektide ümber. Euroopa Liidu roll, esmajoonel ühenduse koostöös USA-ga, on selle võimaliku konflikti ennetustöös erakordselt oluline. ÜRO Julgeolekunõukogu alaliste liikmesriikide ja Saksamaa esindajate väljatöötatud Iraanile esitatava nn hüvede paketi annab täna Teheranis üle Euroopa Liidu välispoliitika juht. Javier Solana missioon on raske, sest juhul, kui Iraani president loeb tehtud ettepanekuist välja

eeltingimusi või ähvardusi, jäävad võimalikud kõnelused ära. Kuuldavasti sisaldavad kuue suurriigi ettepanekud nii tuumareaktorite pakkumisi kui ka konkreetseid julgeolekugarantiisid. Need aga võivad osutuda ebapiisavaks, sest Mahmoud Ahmadinejadi positsioonidel ja seletustel tuumatehnoloogia kasutamisest tuumakütuse rahumeelseks tootmiseks on regioonis ning kaugemalgi pooldajaid. USA riikliku luure direktor John Negroponte aga teatas läinud nädalal väidetavalt tunduvalt täienenud luureandmetele viidates, et Iraan näib olevat otsustanud tuumarelva saada juba aastaks 2010. Olukord on pingeline, sest Iraan pole oma positsioonides kaugeltki üksi ega rahvusvaheliselt isoleeritud. Teheran teeb edukat koostööd näiteks _anghai koostööorganisatsiooniga, milles olulist rolli mängib Venemaa. Praegu on Moskvast visiidil Islamikonverentsi 57-liikmelise organisatsiooni peasekretär. Venemaal on selles mõjuvõimsas organisatsioonis vaatleja staatus. Eesti võimekus paljude probleemide ja piirkondade tundmisel jätab paremat soovida. Eesti diplomaatiline esindatus maailmas on puudulik, sageli aga puudub sootuks. Väga jõulisi muudatusi pole oodata ka Eesti välisesinduste arengukava kohaselt, kuigi me välisesinduste arv kasvab nende aastate jooksul rohkem kui neljakümneni. Loomulikult arenevad me riigi esindused ennekõike vastavalt Eesti rahalistele võimalustele. Vajadusi aga tunnetame võimalustest alati selgemini. Toetame Välisministeeriumi senist püüdu vältida viimse võimaluseni esinduste sulgemist. Lisaks kahjule riigi välispoliitiliste huvide esindamisel regioonis ja konkreetsetes riigis maksab ka esinduse sulgemine tänapäeval ränka raha. Nii töötab praegugi mitmes Eesti välisesinduses vaid üks diplomaat. Me kõigis esindustes on seoses liikmesusega Euroopa Liidus ja NATO-s kasvanud tööpinge. Lisadiplomaate oleks vaja Tokyosse, Pekingisse, Viini, Washingtoni, Strasbourgi, mujalegi. Samas märgin, et Bulgaarias on asjuri tasandil alustatud Eesti saatkonna avamise konkreetseid ettevalmistusi. Riigikogu väliskomisjoni äsjasel ja igati õnnestunud töövisiidil tunnustasid me Rumeenia kolleegid seda sammu, kuid lisasid, et saatkond tuleks Eestil avada kindlasti ka Bukarestis. Selle seisukohaga saab vaid nõustuda, sest kohalolek ja esindatus loovad uusi võimalusi ka Euroopa Liitu ja NATO-sse kuuluvale Eestile. Väliskomisjon toetab jätkuvalt Eesti saatkonna võimalikult peatset avamist Tbilisis. Loomulikult ei tohi unustada, et kõigi uute kohtade loomisel välisesindustes peab arvestama ka vajadusega luua umbes sama arv ametikohti Välisministeeriumi peamajas Islandi väljakul. Toetame mõtteid ja vajadust nimetada mitteresideerivaid suursaadikuid Kagu-Aasia, Ladina-Ameerika ja Kariibi mere piirkonna riikidesse. Äsjasel töölahetusel Keeniasse tutvusid Riigikogu liikmed Nairobis elava toimeka eestlannaga, kelle kandidatuuri võiks kaaluda Eesti aukonsuli nimetamisel sellesse ekvaatori mõlemal pool laiuvasse riiki. Vastav teave on Välisministeeriumile üle antud ning kuuldavasti on kandidaadiga ka läbirääkimisi alustatud. Siinkohal mainin, et lisaks väliskomisjoni visiidile Rumeeniasse käis meie neljaliikmeline esindus visiidil ka Hiina Rahvavabariigis. Sealgi toimusid asjalikud piirkondliku ja rahvusvahelise poliitika teemalised kohtumised kõrgel parlamentaarsel tasandil. Alles alanud sajandi üks suuremaid tulijaid maailma poliitikaareenile on ju kahtlemata Hiina. Selle maailmajao parem tundmine võimaldab meil endil selgemalt kujundada oma seisukohti ja sellest lähtuvalt ka eesmärgipärasemalt tegutseda. Sellest tulenevalt ongi väliskomisjon otsustanud Hiina-temaatika oma fookusesse võtta, et püüda seada sihte Eesti riigi huvidest lähtuvalt. Tulles tagasi Kagu-Euroopa teema juurde, on mul heameel märkida nii väliskomisjoni kui riigikaitsekomisjoni jätkuvat huvi selle piirkonna vastu. Äsja sai teoks riigikaitsekomisjoni visiit Balkani regiooni riikidesse. Sellest töölahetusest oli võimalus osa võtta ka väliskomisjoni esindajal. Nii toimusidki lisaks kaitsekomisjonide kohtumistele arvamusevahetused ka Bosnia ja Hertsegoviina parlamendi mõlema koja ning Albaania parlamendi väliskomisjoni liikmetega. Tiranas on hästi teada Eesti initsiatiiv korraldada Aadria harta järgmine tippkohtumine Tallinnas. Teatavasti sõlmisid Albaania, Makedoonia, Horvaatia ning USA välisminister Aadria harta kahe aasta eest Tiranas, suuresti arvestades USA-Balti partnerluse positiivseid kogemusi Eesti, Läti ja Leedu lähenemisel ja liitumisel NATO-ga. See kinnitab veel kord väikeriikide kaugeltki mitte väikseid võimalusi maailmapoliitikat, kaasaarvatud julgeolekupoliitikat, mõjutada. Jätkuvalt tuleb kasutada kõiki võimalusi ning neid juurdegi luua ÜRO tasandil. Bosnia ja Hertsegoviina visiidi käigus oli Riigikogu liikmeil võimalik külastada Tuzla lähedal teenivat Kaitseliidu baasil moodustatud jalaväe 28-liikmelist valverühma ESTGUARD-1, mis kuulub Euroopa Liidu seni suurimasse sõjalisse missiooni EUFOR-ALTHEA. Eestlased valvavad Tuzla lennuvälja ning seal asuvat missiooniüksuste laagrit "Kotkas" (*Camp Eagle*). Meeldiv oli kuulda Austriast pärit brigaadikindrali suust reaaltgedega ära teenitud komplimente kaitseliitlaste kohta. Saime tutvuda meie riigi esindajate elu- ja teenistustingimustega, kohtumisel kõlanud ettepanekud on Tallinna otsustajatele juba edasi antud. Kohtusime Sarajevos ka kahe politseinikuga, kes edukalt esindavad Eestit Euroopa Liidu politseimissioonis Bosnias ja Hertsegoviinas. Teatavasti vahetuvad veel juunis nii Bosnias ja

Hertsegoviinas teeniv missiooniüksus kui ka Kosovos teeniv sõjaväepolitseiüksus Estpatrol. Eelrühmad lendasid missiooni piirkonda eile. Seal kodust kaugel tajud eriti selgelt, kui kergesti võivad kohalikud lahkkelid viia rahvusvaheliste konfliktideni, mille tagajärjed mõjutavad veel aastaid paljusid riike ja rahvaid. Analüüsid esimese ja ka eelse maailma ohukoldeid, selgub, et neis hõõguvad edasi kunagiste süü- ja kuritegude lõpuni käärimata pinged. Seda ettevaatlikumad peame olema kõikvõimalike sädeme- ja süütematerjalidega. Bosnia ja Hertsegoviina rahvaste kohutav kogemus tõestab, kui kergesti võib paradisiist saada põrgu, mis ajaloolise linna peatänavast teeb nn snaiprite allee, olümpiamängude peastaadioni aga muudab Sarajevo joogivett tänaseni mürgitavaks surnuaiaks. Ainuüksi Bosnia ja Hertsegoviina miiniväljade puhastamiseks võib asjatundjate arvates kuluda terve sajand. Tõenäoliselt aga veelgi kauem, sest keegi ei tea ega mäleta enam täpselt, kui palju neid miinivälju on ja kus nad täpselt varitsevad. Sellised kurvad kogemused peaks kohustuslikku mõtteainet pakkuma kogu inimkonnale ja igaühele meist isiklikult, sest sädeme muundumisel leegiks, seejärel aga kõikehävitavaks tuleohtuks on täna ja homme veel palju variatsioone ning kahjuks avastamata võimalusi. Nii kaugel kui ka lähedal, nii neil kui meilgi. Seepärast tuleb kõigeekseltselt ja täie vastutustundega suhtuda Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse eelnõusse, mis jõuab homme selles saalis lõpphääletusele. Meie otsustada on Eesti kuni 15-liikmelise demineerimismeeskonna osalemine NATO kiirreageerimisjõududes NRF. See eelnõu ei puuduta ühtegi konkreetset sõjalist operatsiooni, vaid võimaldab Eesti kaitseväelastel vajaduse korral kiiresti osaleda NATO sõjalises operatsioonis. Tegemist on teed rajava otsusega, sest demineerimismeeskonna saatmine oleks esimene kord, kui Eesti panustab NATO kiirreageerimisjõududes maaväeüksusega. Osalemist NATO kiirreageerimisjõududes peame oluliseks. NRF-i mereväes osaleb Eesti juba läinud aasta maikuust, mil meie mereväe staabi- ja toetuslaev Admiral Pitka teenis alliansi ühe miinioperatsiooni lipulaevana. NATO kiirreageerimisjõududest peab kujunema kriisi ohjata suutev nüüdisaegsel tipptehnikal baseeruv sõjaline võimekus. NATO näol on tegemist poliitilis-militaarse organisatsiooniga. Selge signaali sellest andis nädalavahetusel peasekretär Jaap de Hoop Scheffer, kes esimesena oluliste organisatsioonide liidritest tunnistas Montenegro referendum tulemusi ja Montenegro rahva demokraatlikult väljendatud tahet iseseisvuda. Regiooni arenguid mõjutab kindlasti ka Serbia eilne otsus kuulutada ennast suveräänseks riigiks ning Serbia ja Montenegro lagunenu liidu õigusjärglaseks koos esinduskohtadega kõigis rahvusvahelistes organisatsioonides, alustades ÜRO-st. Väliskomisjon peab oluliseks NATO rolli tugevdamist ennekõike siiski julgeolekuküsimuste käsitlemisel ja lahendamisel. Koostööd tehes ja uusi ühiseid initsiatiive välja töötades tuleks kindlasti vältida dubleerimist Euroopa Liidu, kuid ka ÜRO-ga. NATO ja Euroopa Liidu ühtse välis- ja julgeolekupoliitika initsiatiivid ja tegevused peavad teineteist toetama, soodustades sedaviisi üleatlandilist koostööd, kaasa arvatud praegu mitte veel küllaldase poliitilise dialoogi jätkamine ja arendamine. Hea näide on siinkohal hiljuti veel napp, nüüd aga tekkinud ja üha süvenev koostöötahe NATO kiirreageerimisjõudude ja Euroopa Liidu lahingugruppide, Eesti puhul seega Põhjalla lahingugrupi moodustamise ning logistilise tegutsemise alal. Ootuspäraselt peaks NATO Riia tippkohtumine novembri lõpus alliansi kui liitu muutuste kaudu tugevdama, järgmisel tippkohtumisel oleks aga aeg käsitleda NATO edasist laienemist. Vastavaid signaale oodatakse kõigis kolmes NATO liikmesuse tegevuskava MAP-iga ühinenud kandidaatriigis Horvaatias, Makedoonias ja Albaanias. Selge liitumisprospekt tuleks anda ka selle vastu huvi ja vastavateks reformideks valmisolekut üles näidanud Ukrainale ja Gruusiale. Tänapäevases maailmas on Eesti kohustatud oma sõna kaasa ütlemise ja otsustamisel osalema, ükskõik mis julgeolekutasandil me ka ei käsitleks. Riigikogu väliskomisjon jätkab plaanipäraselt energiajulgeolekualaseid kuulamisi. Eesmärk on kujundada komisjoni seisukohad ja edastada need valitsusele. Esimene selline kuulamine sari Venemaaga seotud probleemide lahendamise otsimisel osutus positiivseks ning pärast veel sel kevadel formuleeritavaid seisukohti soome-ugri rahvaste ja nende koostöö tõhustamise teemadel esitame valitsusele oma arvamused ja ettepanekud ka energia mitmetasandilises ja keerukas temaatikas. Nii Euroopa Liidu kui Eestigi jaoks puudutab see suuresti, kohati aga esmajoonel sõltuvust Venemaa energiaallikatest. Euroopa Liit tarnib ligilähedast veerandi vajalikust gaasist ja naftast Venemaalt, kusjuures sõltuvus suureneb pidevalt. Eesti aga saab kogu meil tarbitava gaasi ja lõviosa naftast ida poolt. Olukorra teeb keerukaks mitugi tegurid. Neist peamine on Venemaa gaasi- ja naftavarude kahanemine. Paljude asjatundjate arvates lakkab Venemaa 30 aasta pärast olemast energia suurtootja ning tarnija. Gaasi- ja naftavarud naaberriigi avarustes küll leidub, kuid nende avastamine ja kättesaamine nõuab hiigelinvesteeringuid. Neid aga pole Venemaa viimasel ajal küllaldaselt teinud. Väliskapitali tulekut tõrjub ebasoodus investeerimiskliima. Rahasüsti suurus ja vajadus on aga järgneva paari aastakümne

jooksul hinnanguliselt üle 700 miljardi euro. Pea kõikjal napib tipptasemel tehnikat. Gazprom jääb president Putini sõnul endist viisi Euroopa Liidu investeeringutele suletuks. Sot_i tippkohtumisel näidati veel kord punast tuld ka välisfirmade võimalikule juurdepääsule Vene torujuhtmetele. Olukorda ei lihtsusta Venemaa tõrjuv hoiak ning keeldumine ratifitseerida juba allkirjastatud rahvusvaheline energiaharta, mis nõuab gaasijuhtmete avamist konkurentsile. Pisut meenutab tekkinud ja iga päev tasapisi pingestuv olukord energeetilist ummikteed. Lääs vajab kindlust pikaajalistes garanteeritud tarnetes, Moskva aga ootab Brüsseli kinnitust, et Venemaa on Euroopa Liidule usaldusväärne pikaajaline partner. Kumb on tähtsam, kas staatus või standardid? Kas ja kuivõrd muutub Venemaa välispoliitika seoses lähitulevikus kahanevate energiakandjate varudega? Euroopa Liidu tippkohtumisel 15. ja 16. juunil analüüsitakse esimest Euroopa Liidu energiajulgeoleku strateegia versiooni. See oluline dokument, millest võib kujuneda Euroopa Liidu ühtse energiajulgeoleku strateegia alus, loob lisavõimalusi kuid ka pingeid juulis algavateks läbirääkimisteks Venemaa ja Euroopa Liidu uue partnerlusleppe üle. Juulis toimub Peterburis G-8 tippkohtumine. Otsustamist ootavad olulised küsimused, lahendust vajavad paljud probleemid. Eesti on sageli rõhutanud, et Euroopa Liit peab Venemaaga läbi rääkima ühisel keelel ja meelel, samuti peame ühtsete arusaamade kohaselt oluliseks ja vajalikuks arendada kahepoolseid suhteid. Seda rohkem, et neid suhteid negatiivselt mõjutavaid momente on üllatavalt palju. Tihti tuleb vildakas retoorika lihtsalt teadmatusest. Seda viga oleks kerge parandada. Alles läinud nädalal kritiseeris Vene Föderatsiooninõukogu asepiiker Svetlana Orlova ekslikult Eestit, väites, et mittekodanikud ei saa meil kohalikel valimistel osaleda. Proua Orlova aga ei võtnud sõna mingil kohaliku tähtsusega koosolekul, vaid Venemaa Euroopa Nõukogu eesistumisprioriteete tutvustaval üritusel Strasbourgis. Seepärast peame jätkuvalt vajalikuks jätkata dialoogi oma Vene kolleegidega. Selleks avanes väliskomisjoni liikmeile taas võimalus hiljuti Pihkvas, kus kohtusime Mihhail Margelovi juhitud Föderatsiooninõukogu väliskomisjoni esindajatega. Olenevalt kohtumiskohast oli sedakorda kõne all ennekõike piiriülene koostöö, millest ollakse huvitatud nii siin- kui sealpool Peipsit. Tuleb ju 28% otsestest välisinvesteeringutest Pihkva oblastisse Eestist. Käivitud on mõnedki keskkonnaalased projektid, rajamisel väikeettevõtjate teabe- ja nõustamiskeskus, alanud firmadevaheline koostöö kvaliteedi sertifitseerimise süsteemi juurutamiseks tootmisettevõtetes. Nüüd veel seadusandlusest, mis otseselt meie välissuhtlemist mõjutab. Kõigi komisjonide ja kogu riigi jaoks oluliseks peame Euroopa Liidu põhiseaduse lepingu ratifitseerimist, mis ei pidurda, vaid soodustab juba alanud ja Eestile soodsat keerulist protsessi. Riigikogu väliskomisjon jätkas sel poolaastal kahe olulise seaduseelnõu menetlemist. Selles saalis võtsime läinud kuul üksmeelselt vastu nii välissuhtlemisseaduse kui välisteenistuse seaduse. President kuulutas välisteenistuse seaduse ka välja. Sellega laiendasime seaduse reguleerimisala, mis käsitleb välisesindusse lähetatud erialadiplomaate. Kõik see aitab edasi arendada ühtset, paindlikku, efektiivset, motiveeritud ja läbipaistvat Eesti diplomaatilist teenistust, mis vastaks nii rahvusvahelistele nõuetele ja globaliseerumisele kui ka Eesti uuenenud nõudmistele. Välissuhtlemisseadusega on asi keerulisem ja seda arutas eile põhiseaduskomisjon, täna veel väliskomisjon ning homme toome selle teema uuesti siia saali. Täna tähelepanu eest!

10:01 Aseesimees M. Maripuu

Täna! Kolleegidel on ka küsimusi. Kuna Katrin Saksa ei ole, siis Urmas Reinsalu, palun!

10:01 U. Reinsalu

Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud ettekandja! Puudutasite oma kõnes tõepoolest olulisi küsimusi. Küsimus meie majandusjulgeolekust ja eriti sellest, millised on Eesti majandusjulgeoleku alased suhted Venemaaga. Mulle teadaolevalt väljendas Vene Riigiduuma esimees, Ühtse Venemaa kaasesimees Grözlov oma hiljutises avalduses kohtumisel Eesti Riigikogu esimehega heameelt Eesti valitsuse sammude üle, mida astutakse seoses raudtee riigistamisega selles suunas, et see võiks tulevikus olla positiivne ka Vene ettevõtjatele Eesti raudteel tegutsemiseks. Need on niisugused komplimendid, mida Eesti valitsus on tõenäoliselt ära teeninud. Minu küsimus teile, härra Eesmaa, on selge ja konkreetne. Kaitsepolitsei aastaraamat mainib Vene julgeolekukindralite hiljutist külaskäiku Eestisse. Kas need julgeolekukindralid külastasid sellel hiljutisel visiidil ka Eesti Keskerakonda, kas teil on selle kohta mingeid andmeid?

10:01 E. Eesmaa

Selle erakonna aseesimehena minul sellised andmed puuduvad.

10:01 Aseesimees M. Maripuu

Tänan! Palun, kolleeg Sven Mikser!

10:01 S. Mikser

Aitäh! Austatud härra väliskomisjoni esimees! Tahaksin tunnustada teid selle eest, et te käsitlesite põgusalt ka maailma julgeoleku praeguse hetke esiteemat, mis välisministri ettekandes ei leidnud isegi markeerimist - see on Iraan. See kindlasti on teema, mis ka meid mõjutab, ja nagu te õigesti ütlesite, ei saa me tänapäeval enam jätta seisukohta võtmata üheski maailma küsimuses. Kuna Iraanist on tulnud esialgu sellised suhteliselt jahedad vastulaused kuue riigi pakkumisele, siis ma küsin, milline võiks tulevikus olla Eesti seisukohalt rahvusvahelise üldsuse kõige parem käitumismall. Kas need on mingisugused sanktsioonid, midagi sellist nagu Ameerika Ühendriikide *dual containment*'i strateegia 80-ndate lõpus, 90-ndatel, või on need mingid diplomaatilised või sõjalised meetmed? Milline on teie seisukoht?

10:01 E. Eesmaa

Aitäh! Kõigepealt tuleb muidugi ära oodata, millised on Iraani vastuargumentid või vastused, juhul kui need muutuvad vastuargumentideks. Sest vähemalt minu praeguste teadmiste kohaselt ei ole Solana veel üle andnud neid ettepanekuid ehk soodustuste paketti, mis hõlmab ju endas väga palju, mis peaks Iraanile huvi pakkuma, kaasa arvatud ka lennukitega seonduvaid varuosi, rääkimata reaktoritest ja muust. Kui see vastus on Iraanilt saadud, siis on paras aeg edasi mõtiskleda. Loomulikult ei ole ma siin mingi revolutsionäär, kui ütlen, et kõigepealt tuleb lõpuni käia kõik, mis on üldse võimalik diplomaatilisel teel, ja kõige viimaste võimalustena tõsiselt mõelda, juhul kui see osutub vältimatuks, juba teistsuguste lahenduste üle. Selge on see, et Iraan on väga suurte pingete allikas ja püsib sellisena. Taunitavad on ennekõike just Iraani presidendi tavatult jõulised, et mitte öelda hullemini, avaldused mitmete riikide suhtes, eelkõige Iisraeli suhtes. Nii et see initsiatiiv, mida praegu on üles näidanud Euroopa Liit ja Javier Solana selle välispoliitika kõrge esindajana, on väga tervitatav ja kindlasti me kõik toetame ja Eesti tervikuna toetab neid initsiatiive.

10:01 Aseesimees M. Maripuu

Aitäh! Kolleeg Toomas Alatalu, palun!

10:01 T. Alatalu

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mind üllatas natuke teie kõne lõpp. Jutt on välissuhtlemisseadusest. See kõlas niimoodi, ma osundan: "Eile arutas välissuhtlemisseadust ka põhiseaduskomisjon, kus samuti tõdeti, et meie vastuvõetud välissuhtlemisseadus pole vastuolus põhiseadusega." Siin on nagu viide sellele, mida arutati väliskomisjonis. Eile oli ka huvitav BNS-i uudis, jutt on põhiseaduskomisjoni arutelust ja siis tuleb niisugune lause, ma jällegi osundan: "Riigikogu pressitalituse teatel jäi väliskomisjonis kõlama mõte, et seadus ei ole põhiseadusega vastuolus." Huvitav viide, pressitalitus teatab midagi. Siit ka minu küsimus: kas te võite kinnitada, et väliskomisjoni istungil jäi samuti kõlama mõte, et seadus ei ole põhiseadusega vastuolus?

10:01 Aseesimees M. Maripuu

Hea kolleeg Alatalu, aeg!

10:01 E. Eesmaa

Nagu sa ise sellest arutelust osavõtnuna hästi tead, me ei jõudnud oma otsuses täielikule konsensusele. Kuid samas me teeme kindlasti mõlemad vahet sellel, kas tegemist on põhiseaduse vastasusega või riivega. Nii et kui ka põhiseaduskomisjon jõudis oma arutelul selle tulemini, et meie vastuvõetud välissuhtlemisseadus ei ole vastuolus Eesti põhiseadusega, siis tõenäoliselt me oleme kõik täna seda meelt. Iseasi on aga praeguse teksti veelgi selgema õigusselguse taotlus ja seda pidasin ka mina silmas, sellise järelduse ma tegin meie arutlusest. Ma tean, et nii sina kui Rahvaliidu teine esindaja meie komisjonis toetas täielikult neid mõtteid, mis olid esitatud presidendi otsuskirjas seda seadust mitte välja kuulutada. Kuid see on juba natukene teine teema, kas meie vastuvõetud seaduseelnõu on

vastuolus või riives vabariigi põhiseadusega. Me taotleme - ja see on ka minu isiklik arvamus -, et me võiksime jätkata tööd suurema õigusselguse suunas.

10:01 Aseesimees M. Maripuu

Aitäh! Kolleeg Jüri Saar, palun!

10:01 J. Saar

Aitäh, proua eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Küsiksin regionaalsel tasemel välissuhtlemise kohta. Nimelt, me teame, et Eesti maavanemad on aastaid loonud kahepoolseid suhteid naaberriikide regioonidega ja osalenud ka väga mitmetes rahvusvahelistes organisatsioonides. Mulle on jäänud mulje, et Eesti ühiskonnas on seda tegevust pigem esile toodud kui taunitud. Samal ajal valitseb olukord, kus maavanema institutsioonil ei ole mingit volitust välissuhtluseks, rääkimata vahenditest selle tegevuse jaoks. Siit ka minu küsimus. Kuidas sa arvad, kas selline isetegevuslik välissuhtlus võiks Eestimaal edasi kesta või tuleks leida mingeid vahendid ja lahendid selleks, et seda suhtlust pigem veelgi tõhustada ja parandada?

10:01 E. Eesmaa

Aitäh! Ma olen küll päris kindel, et piiriülene koostöö ja regioonidevaheline koostöö on nii Eestis kui kogu Euroopa Liidus erakordselt oluline. Ma toon konkreetse näite. Kui meie esindus oli Pihkvas ja kohtus Vene Föderatsiooninõukogu väliskomisjoni esindajatega, siis olid lisaks meie delegatsioonile sellele kohtumisele palutud ka mitmed eksperdid. Nendest üks oli Põlva maavanem härra Klaas, tema esindas oma maakonda. Ja ausalt öeldes ei olnud ka see kohtumine sellel tasandil päris pariteetne, sest Venemaa oli koostanud oma delegatsiooni hoopis teistel alustel. Kui meil oli jõuline aktsent sellel, et meil olid just regioonide esindajad, nende ekspertide hulgas olid ka meie kolleeg Tiit Niilo ning setu rahva ja setu organisatsioonide esindaja, siis Venemaa eelistas tuua kohtumisele n-ö keskaparaadi töötajaid, kes on nendest mõnevõrra kaugemal. Nii et ma toetan täiesti seda mõtet, mida sinagi ütlesid. Meie käes on muu hulgas ka järgmise aasta eelarve otsustamine. Nii et kui kuskil on konkreetselt tarvis suuremaid võimalusi eelarve kaudu, siis ma arvan, et päris võimatu see missioon ei ole. Aga suhetes Venemaaga on üks probleem, mida me tunnetame - Venemaa suhtub piiriülesesse koostöösse tõrjuvamalt kui Eesti. Eesti Euroopa Liidu liikmesriigina on subsidiaarsus- ja teistest põhimõtetest lähtuvalt sellest koostööst jälle väga huvitatud.

10:01 Aseesimees M. Maripuu

Täna! Kolleeg Helle Kalda, palun!

10:01 H. Kalda

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Välisminister mainis oma ettekandes väga põgusalt põhiseaduse lepingut, teie ettekandes oli mainitud, et Eesti parlament ratifitseeris selle. Kummaski ettekandes ei olnud kahjuks juttu põhiseaduse lepingu edasisest käekäigust. Kas väliskomisjon on seda teemat arutanud ja milline on nägemus?

10:02 E. Eesmaa

Aitäh! Loomulikult on see keskne teema. Kogu see küsimustik on sedavõrd lai, et sellel teemal võiks pidada ilmselt väga pika ettekande nii välisminister kui ka väliskomisjoni esindaja. Me ju teame, et Eesti oli 15. riik, mis ratifitseeris Euroopa Liidu põhiseaduse lepingu. Loodetavasti ja tõenäoliselt on järgmine riik Soome, kui algab Soome presidentuur Euroopa Liidus. Põhiseaduse leping annab muu hulgas võimaluse ja loob uusi tingimusi ning võimalusi ka Euroopa Liidu liikmesriikide juurdetulekuks. Me teame, et Nizza lepe näebki ette mitte rohkem kui 27 liikmesriiki. Nii et sellisel juhul olekski ring pärast Bulgaaria ja Rumeenia liitumist täis. Põhiseaduse leping loob selleks uusi võimalusi. Kuidas see protsess edasi läheb, on praegusel hetkel tõepoolest üsna raske analüüsida, sest te olete ehk tähele pannud, et Hollandi peaminister on juba öelnud, et tema ei kavatse või valitsus ei kavatse uut referendumit korraldada. Sellisel juhul on kogu see protsess kättesaamatu, sest Holland ja Prantsusmaa peaksid korraldama uue referendumi, et kogu see protsess saaks edasi minna. Euroopa Liidu liikmesriikide välisministrid avaldasid oma arvamusi ju suhteliselt hiljuti. Üldiselt on kõlama jäänud kaks täiesti

diametraalset arvamust, ma ei räägi praegusel juhul konkreetselt välisministritest. Üks arvamus on, et põhiseaduse leping on juba praegu surnud dokument, et sellega ei ole enam mõtet midagi teha. Osa arvab, et seda protsessi tuleks kindlasti jätkata, et me saaksime teada siiski võimalikult kõigi Euroopa Liidu liikmesriikide ja ka rahvaste arvamuse. On olemas ka kompromissvariante, mida on esitanud näiteks Saksamaa, et nimetame põhiseaduse lepingu ümber näiteks alusleppeks, teeme veel mõningaid väiksemaid muudatusi ja see protsess saaks jätkuda. Ma arvan, et Eesti positsioon on siin küllaltki selge ja ka see, et me ratifitseerisime peaaegu üksmeelselt siin Riigikogu saalis põhiseaduse lepingu, näitab soovi ja tahet mitte muutuda selles protsessis piduriks. Välisminister tõi oma kõnes samuti veduri näite, tõepoolest, kui me praegu annaksime väga jõuliselt pidurit, siis ei suudaks vedur seda protsessi enam edasi viia. Ma arvan, et nii mõnigi meist arvab, mina kaasa arvatud, et Euroopa Liidus on väga palju teisi probleeme, millega tegelda. Põhiseaduse lepingu protsess võiks jätkuda. Ja ka nendelt visiitidelt, millele ma vihjasin oma kõnes, saime peaaegu alati kaasa sõnumi, et põhiseaduse leping on vajalik. Meie potentsiaalsed uued liitujariigid - aga Euroopa Liiduga tahavad liituda ka Montenegro, Albaania ja väga paljud teised - ootavad seda võimalust, sest Nizza lepe paneks n-ö ukse kinni.

10:02 Aseesimees M. Maripuu

Täna! Kolleeg Marko Mihkelson, palun!

10:02 M. Mihkelson

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud komisjoni esimees! Tahaksin küsida sinult, hea Enn, kui valitsuskoalitsiooni välispoliitika ühelt vedurilt sellist asja. Me oleme praegu järgmise aasta eelarve kavandamise lõppfaasis. Võib-olla sa tooksid mõne sõnaga välja peamised rõhuasetused, mis just meie välispoliitika prioriteete silmas pidades võiksid tuleva aasta eelarves kajastuda.

10:02 E. Eesmaa

Väliskomisjon analüüsis oma eilsel istungil koos Välisministeeriumi esindajatega esimest korda järgmise aasta eelarve projekti. Me jõudsime tõenäoliselt kõik ühisele järeldusele, et selles projektis on sees võimalused täita paremini neid ülesandeid, milleks me oleme valmistunud. Selle eelarve projekti kohaselt kasvab Välisministeeriumi järgmise aasta eelarverida üle 100 miljoni Eesti krooni. See loob eeldused nende ülesannete täitmiseks, kaasa arvatud meil suhteliselt äsja vastu võetud välisteenistuse seadusest tulenevad lisakulutused. Uut raha ja lisaraha on tarvis meie paljudele saatkondadele. Nii et ma usun, et üks prioriteetidest, millest me saaksime järgmise aasta eelarve puhul rääkida, ongi välisministri kõnes kõlanud suund välisesinduste loomisele, olemasolevate esinduste täiendamisele, täiustamisele nii julgeolekuelementide kui lisadiplomaatidega ning kindlasti ka meie arengukoostöö võimaluste suurendamine. Me teame, et selleks on järgmise aasta eelarve projektis ette nähtud 8 miljonit Eesti krooni, mis sellisel juhul tõstaks ainuüksi n-ö Välisministeeriumi rea peal abiprogrammide võimaluse juba üle 20 miljoni. Kuid koos Eesti riigi teiste ministeeriumide panusega läheneb see teatud kiirusega eesmärgile, mille Eesti riik on meile kõigile võtnud: olla aastal 2010 niikaugel, et panustada arenguprogrammidesse 0,1% meie SKT-st. See on tõsine kasv ning kui eelarve projekt muutub ka eelarve seaduseks, siis me oleme osa sellest teest läbi käinud. Me leppisime kokku, et jälgime kindlasti seda protsessi ning vähemalt sügisel tuleme nende numbrite ja võimaluste juurde juba tõsisemalt tagasi.

10:02 Aseesimees M. Maripuu

Täna! Kolleeg Katrin Saks, palun!

10:02 K. Saks

Aitäh! Austatud väliskomisjoni esimees! Minagi tahtsin küsida arengukoostöö kohta, milleni te välja jõudsite. Sel aastal võeti vastu arengukoostöö ja humanitaarabi strateegia. Välisminister juba nimetas, et sellesse valdkonda suunatavate vahendite kasv on olnud üsna suur, võiks öelda, eelmise aastaga võrreldes suisa hüppeline. Nüüd selgub, et hüpe tehakse ka järgmise aasta eelarves, aga ometi on teada, et sellele vaatamata on see summa ikkagi kõvasti tagasihoidlikum kui arenguabi ja -koostöö

Euroopa Liidu raames. Kuidas te prognoosite, kuidas me jõuaksime nendele kokkulepetele lähemale? Kuna summadest oli juba juttu, siis küsin siia juurde ka, kuidas teile tundub, kui lihtne või kuidas on võimalik seletada seda meie valijatele. Sest teades üldist mentaalsust ...

10:02 Aseesimees M. Maripuu

Aeg, kolleeg Katrin Saks! Enn Eesmaa, vastuseks on aega 1 minut 40 sekundit.

10:02 E. Eesmaa

Ma arvan, hea küsija, et sa pead ennekõike silmas võib-olla seda, et valija Eestimaal mõtleb väga sageli, kas on tarvis kulutada nii palju vahendeid näiteks kas või Darfuri kriisi peale vms. See kuulub nendesamade kohustuste hulka, millest me räägime NATO puhul, kui me ise ootame julgeolekugarantiisid, siis me oleme ja peame olema suutelised neid ka andma. Mis puutub rahasse, siis kõik prognoosid viitavad Eesti majandusedu jätkumisele. Ja kui me oleme ühiselt arvamusel, et arenguabi on üks prioriteete, mille suurus peaks pidevalt suurenema ja kasvama, siis ma usun, et me oleme kindlasti õigel teel. Ka mina olen käinud mitmetel seminaridel ja konverentsidel, kus puudutatakse arenguabi. Siiaamaani on meisse suhtunud selliselt, et jah, me teame, et te panustate esialgu vähe, kuid te olete andnud signaale, et kavatsete seda lähimas tulevikus teha üha rohkem ja rohkem. Ka järgmise aasta eelarve esimesed numbrid näitavad, et panustamise tahe on olemas, ja see väljendub siis ka miljonites.

10:02 Aseesimees M. Maripuu

Täna, härra Eesmaa, nii ettekande kui ka küsimustele vastamise eest! Avan läbirääkimised. Sõna võtta võivad Riigikogu liikmed, komisjonide ja fraktsioonide esindajad. Väliskomisjoni palvel teen Riigikogule ettepaneku, et kõigepealt esineksid sõnavõtuga fraktsioonide esindajad. Palun, Marko Mihkelson Res Publica fraktsiooni esindajana! Kaheksa minutit.

10:02 M. Mihkelson

Lugupeetud esimees! Austatud välisminister! Head kolleegid! Täpselt nädal aega tagasi pidas Riigikogu ees tervituskõne Euroopa Parlamendi president Josep Borrell. Ta tunnustas Eesti tegevust Euroopa avatumaks ning ühtsemaks muutmisel, tuues esile meie hiljutise otsuse ratifitseerida Euroopa põhiseaduse leping. Kes aga jälgis Borrelli kõnet tähelepanelikumalt, see mõistis, et Eesti välispoliitiline kuvand on Euroopa südamest vaadatuna mõneti üheülbaline ning piiratud. Borrellile tuli meelde siduda meid üksnes Venemaaga. Samas jättis ta kõrvale Eesti rolli Euroopa naabruspoliitikas, eriti Georgia ja Ukraina toetamise avatud demokraatliku ühiskonna rajamisel. Rääkimata sellest, et Eestit võiks ette kujutada ütlemas mingit sõna kaugemate probleemide lahendamisel. Tahame või mitte, kuid Borrelli sõnad kajastavad kurba tegelikkust. Eesti on muutumas ühe teema riigiks, mis on ohtlik ning töötab otseselt vastu meie riigi julgeolekupoliitilistele huvidele. Tõsi, põhjuse selleks kuvandiks oleme andnud ikka ise. Venemaa-teema paratamatut domineerimist, mis pealegi on suuresti probleemse iseloomuga, pole valitsus suutnud pehendada. Olukorra muudab segasemaks ka asjaolu, et valitsusk koalitsioonil on ilmseid raskusi ühtse välispoliitilise käitumisega, ja seda eriti siis, kui teema puudutab suhteid Venemaaga. Nüüd juba kaheaastane kogemus nii Euroopa Liidus kui NATO-s peaks olema piisav selleks, et tajuda Eesti ees seisvaid välispoliitilisi eesmärke. Sõnastaksin need nii. Meie strateegiliseks peaesmärgiks peaks kujunema luua kiirelt muutuv maailmas Eestile võime ja võimalus maailma ning eriti omaenda tulevikku puudutavate küsimuste otsustamisel kaasa rääkida. Selle saavutamiseks peaks meie siht olema kujundada Eestist maailmasuhtluses aktiivne ning tõsiselt arvestatav riik, kelle poliitikud, diplomaadid, analüütikud, ajakirjanikud ja ettevõtjad on avara mõtlemise ning julgete ideedega. Mõistagi ei saa see kuvand tekkida üleöö, kuid kui selles suunas täna mitte astuda vajalikke samme ega teha investeringuid, siis kaotame lihtsalt väärtuslikku aega. Õigupoolest on meid tosina aasta pärast ootamas hea eesmärk, mille nimel juba praegu pingsalt tööd teha. Teadmine, et 2018. aastal saab Eestist tõenäoliselt Euroopa Liidu eesistujamaa, lihtsalt kohustab meid panustama teemadesse ja maailma suhetustesse, ilma milleta on raske ette kujutada 21. sajandi arenguid. Mida siis teha? Suur osa Eesti välispoliitilisest edust sõltub sellest, kuidas ja kui efektiivselt suudab avalik sektor saavutada parima koostoime ühiskonna teiste mõjutajatega. Ühinemine Euroopa Liiduga on olnud meie erakondadele kahtlemata hea stiimul rahvusvaheliste väljundite kasvatamisel ning poliitikele uute kogemuste ammutamisel. Samas on ilmne, et paljud on veel teha, muutmaks Eesti

poliitikat euroopalikult professionaalsemaks, stabiilsemaks ning suutlikumaks. Ei tahaks küll kellelegi midagi ette kirjutada või nina peale hõõruda, kuid Eesti edu ja maine sõltub ka sellest ja oleks väga hea, kui näiteks 2018. aastal meie valitsuse ministrid Euroopa eesistujatena oskaksid heal tasemel nii inglise kui prantsuse keelt ja miks mitte mõni ka mandariini keelt. On täiesti ilmne, et me ei suuda saavutada oma strateegilisi eesmärke, kui me ei avarda oma välispoliitilist ja diplomaatilist võimekust maailma eri regioonides, eeskätt aga Aasia, Lähis-Ida ning ka Aafrika suunal. Ma ei räägi meelega siinkohal meie huvidest ja prioriteetidest lähinaabruses, Põhjalast kuni Ukraina ja Georgiani. Need on piisavalt nähtavad juba praegugi, olgugi et ka siin võiks valitsuselt kuulda rohkem ideid ning konkreetset tegevust. Kuigi uute saatkondade avamine on kallid ettevõtmised, tuleb juba lähema kahe-kolme aasta jooksul teha mitmeid olulisi investeeringuid. Aasia suunal on kahtlemata olulisimad sammud uue saatkonnahoone rajamine Pekingis ning diplomaatilise esinduse avamine Indias. Koos saatkonnaga Jaapanis peaks see olema meie miinimum, katmaks maailma suurmõjutajaks tõusvat regiooni. Praegu on Eesti Euroopa Liidu ainukene riik, kellel puudub oma diplomaatiline esindus Lähis-Idas. Selle tähtsuse täitmiseks tuleb valitsusel astuda kiireid samme. Lisaks saatkonna avamisele Egiptuses, tuleks kiirelt võtta päevakorda ka esinduse rajamine Iisraelis. Aafrika suunal, mis on Euroopa Liidu abiprogrammide vaieldamatu prioriteet, peaksime suutma kas ise või siis näiteks koostöös Põhjamaadega arendada välja sihtriigi, kus Eesti võiks vahendada oma üleminekuprotsesside kogemusi ning seeläbi aidata kaasa rahvusvahelise arenguabi eesmärkide saavutamisele. Kuid saatkonnad ilma inimesteta ei tee midagi ning pelgalt pargipingi-diplomaatiat ajada on ka liiga kulukas. Sestap on tähtis kahasse uute esinduste rajamisega intensiivselt toetada diplomaatide ettevalmistust keeleõppe, kohapealse stažeerimise ja eksperdiõppete kasvatamise kaudu. Siinkohal nõustun välisministriga, kes oma kõnes rõhutas vajadust, et meie diplomaadid, aga ka poliitikud kandideeriks aktiivselt rahvusvaheliste organisatsioonide võtmeasukohtadele. Välisesinduste laiendamine ei peaks kindlasti teenima üksnes meie julgeolekupoliitilisi huve. Tänapäevase maailma konkurentsitingimustes peaksid meie esindused olema headeks abimeesteks Eesti ettevõtjatele, sest välismajanduspoliitika tähtsus kasvab pidevalt. Heameel on tõdeda, et Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus on julgelt vaatamas maailma ning innustab uute esinduste loomise kaudu ka ettevõtjaid globaalsemalt käituma. Rääkimata siis sellest, et riigi hea tuntus ja kohalolek on kindlaim välisinvesteeringute kohalemeelitamise tagatis. Pole saladus, et tänapäeval ei sünni välispoliitilised ideed ja mõtted kaugeltki üksnes välisministeeriumides. Kodanikuühiskond ühelt poolt ning teiselt poolt erialased ajutrustid on väärtuslikud abimehed, ilma milleta jääks meie välispoliitiline mõtlemine kiduraks. Valitsuse kiituseks tuleb taas kord öelda, et hiljutine otsus luua kaitseuuringute keskus on kahtlemata murrangulise tähendusega. Samas pole kahjuks samaväärset tähelepanu leidnud Eesti Välispoliitika Instituut, kelle rolli rahvusvahelises ajutrustide võrgustikus on raske alahinnata. Kuna Välisministeeriumil on viimastel aastatel selgelt puudunud huvi nimetatud instituudi tegevuse ja toetamise vastu, siis teeksin siinkohal ettepaneku kaaluda võimalust tuua sihtasutus Riigikogu tiiva alla. Rootsi ja Soome kogemus on siin suurepäraseks eeskujuks. Head kolleegid! Lõpetuseks tahaksin siiski puudutada veel üht teemat, mille mannetu käsitlemine praeguse valitsuse poolt töötab meie pikaajaliste välis- ja julgeolekupoliitiliste huvide vastu. Pean silmas äsjaseid sündmusi ja seisukohavõtte seoses Tõnismäel asuva mälestussambaga. Aasta tagasi saatis peaminister Andrus Ansip kõlavate sõnadega laiali minister Rummo juures tegutsenud lähiajaloo komisjoni. Viimase ülesanne oli toetada neid tegevusi ja uuringuid, mis puudutavad meie riigi ja rahva ajaloo saatuslikke pöördetähtsusi, eriti aga Teise maailmasõjaga seonduvat. Andrus Ansip teatas siis, et minister Rummo komisjon on oma töö teinud ning rohkem pole seda vaja. Nüüd aga lamab peaminister pronksmehe võttes selili ega tea, mida edasi teha. Tagajärjeks on Eesti rahvusvahelise maine taaskordne riivamine. See on aga eeskätt nende huvides, kelle provokatsiooniline tegevus on suunatud Eesti ühiskonna murendamisele. Ajaloost üleolemine ei tähenda ajaloo unustamist, ajalugu on meie nagu iga teisegi rahvuse enesetunnetuse selgroog. Eriti ohtlik on ükskõiksus siis, kui ajaloo lahtiharutamata küsimused toimivad viitsütikuga pommina. Ei maksa unustada, et need, kellele meie edukas edenemine on pinnuks silmas, kasutavad just ajalugu meievastase poliitilise relvana. Seepärast peab Eesti jätkuvalt etendama vedavat rolli kommunismikuritegude teadvustamisel ning hukkamõistmisel, aidates kaasa rahvusvahelise kommunismikuritegusid uuriva keskuse loomisele. Meie valitsuse ülesandeks peab olema kõigiti toetada selleletemaliste uurimuste, filmide ja näituste rahastamist ...

Ma tänan, aga aeg on läbi. Kolleeg Mihkelson, meil on kõnedeks ette antud konkreetne aeg.

10:02 M. Mihkelson

Alles siis saame olla kindlad, et meie endi tulevikku pole võimalik hävitada provokatsiooniliste sambasõdade või sisemise vaenu õhutamisega. Aitäh! Tänan kannatuse eest!

10:02 Aseesimees M. Maripuu

Tänan! Kolleeg Mart Nutt, kas Isamaaliidu fraktsiooni esindajana? Palun!

10:02 M. Nutt

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Sissejuhatuseks tahaksin korrata 13. aastat järjest ettepanekut, et välispoliitika arutelu võiks olla istungjärgu algupoolel, mitte aga istungjärgu lõpul, kui Riigikogu töökoormus on niigi väga suur. Aga kui tulla välispoliitika teema juurde, siis kõigepealt, väikeriigi välispoliitikal on mitmed erijooned, võrreldes suurriikide omaga. Suurriikide jaoks on välispoliitika olnud sageli sisepoliitika pikendus. Julgeolekupoliitika roll on küll suurenenud ka suurriikide välispoliitikas, eeskätt rahvusvahelise terrorismiohu suurenedes. Kuid see ei ole lükanud tagaplaanile traditsiooniliste suurriikide välispoliitilisi prioriteete. Rõhutaksin siin oma riigi rahvusvahelise positsiooni tugevdamist või vähemasti säilitamist, oma majanduspoliitiliste huvide esindamist ja oma kodanike kaitset. Väikeriigi jaoks on julgeolekupoliitika osatähtsus välispoliitikas määramatult olulisem. Siit koorub ka Eesti jaoks põhiline: kuidas teostada meie julgeolekupoliitilisi eesmärke välispoliitika kaudu? Oleme sel teel viimase 15 aasta vältel olnud edukad. Liikmesus NATO-s ja Euroopa Liidus on tugevamaid julgeolekutagatisi üldse, mida Eestil on olnud võimalik saavutada. Ent liikmesus on üksnes võimalus. Tagatised tekivad sellest, kuidas me suudame oma liikmesust realiseerida. Aeg-ajalt on Eesti välispoliitikat kritiseeritud kui liiga arglikku, ettevaatlikku ja hambutut. Eesti nagu lohiseks teiste riikide välispoliitilise initsiatiivi sõiduvees, suutmata määratleda oma kitsamaid huve ja jättes seetõttu kasutamata potentsiaali, mida liikmesus NATO-s ja Euroopa Liidus võimaldaks. Peab tunnistama, et sellel kriitikal on vähemasti osaliselt kahjuks ka alus. Soov iga hinna eest kõigile meeldida, eriti hirm Venemaad ärritada, on surunud Eesti välispoliitika pidevasse kaitseseisundisse, mille tõttu peame jätkuvalt iga Venemaa rünnaku puhul maailmale tõestama, et me ei ole kaamelid. Kartlik passiivsus ei ole võimaldanud avaldada piisavalt toetust riikidele, kes seda hädasti vajaksid. Eestil on mitmes SRÜ riigis ülisuur autoriteet. Küll on aga lihtne seda autoriteeti kaotada, istudes käed rüpes. Siit üleskutse Eesti välispoliitikat kvalitatiivselt tõhustada. Väikeriik püsib maailmapoliitikas üksnes aktiivse ja julge välispoliitika kaudu ning ei mingil muul moel. Siiski ei tohiks alahinnata teisigi välispoliitika olulisi valdkondi, milles Eestil on kasvuruumi. Välismajanduspoliitika, millest kõneles põhjalikumalt eelkõneleja, peaks samuti olema aktiivsem. Tõsine küsimus on aga, et välispoliitika on jätnud tähelepanuta tavakodaniku huvid. Eesti välisteenistuse üks kesksemaid ülesandeid on esindada ja kaitsta oma kodanikku. Peame teadvustama, et välisesindus on Eesti kodanikku teenindav asutus, mitte aga eliidiklubi, kus kodanik on probleem, mitte aga teretulnud kaaskondlane. Ning lõpetuseks rõhutaksin veel kord ühte probleemi, millest on juba paari aasta jooksul kohati juttu olnud, kuid mis ei ole lahenenud. Nimelt probleem, milles Eesti kodanikku diskrimineeritakse, võrreldes enamiku Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikega. Pean silmas eeskätt vanu Euroopa Liidu liikmesriike ja nende kodanikke. See on võimalus reisida viisavabalt mitmesse riiki, millega vanadel Euroopa Liidu liikmesriikidel on kahepoolne viisavabadus. Enamikule uutest liikmesriikidest ei ole see aga kahjuks tänaseni laienenud ja selles mõttes ei ole suudetud ära kasutada Euroopa Liidu solidaarsuspõhimõtet, et Euroopa Liidu kodanikud peaksid väljaspool Euroopa Liitu suheldes olema võrdses olukorras. Toon siin väikese loetelu riikidest, kuhu Eesti kodanikul ei ole võimalik ilma viisata reisida, aga mille kodanikel on võimalik reisida Eestisse ilma viisata. Need on näiteks Ameerika Ühendriigid, Kanada, Brasiilia, Brunei, Austraalia, mõned riigid veel. Tõepoolest, need riigid on erinevas olukorras seetõttu, et Ameerika Ühendriikide viisat on saada väga lihtne ja Austraalia viisat on võimalik saada lausa Interneti kaudu. Aga Kanada ja Brasiilia viisat ei ole Tallinnast võimalik taotleda, see võtab väga palju aega ja sellega on väga palju probleeme. Selle tõdemusega ka lõpetaksin. Suur tänu!

10:02 Aseesimees M. Maripuu

Täna! Kolleeg Sven Mikser, kas Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana? Liina Tõnisson, palun protseduuriline küsimus!

10:02 L. Tõnisson

Suur tänu! Kuna välisminister on ilmselt suure töökoormuse tõttu lahkunud, siis tekkis mul küsimus, et tal jäävad nüüd parlamendi arvamused kuulmata, kas me saame jätkata või kuidas protseduuri reegel ette näeb?

10:02 Aseesimees M. Maripuu

Me võime jätkata, sest stenogrammist saab härra välisminister kõik mõtted üle lugeda. Palun, Sven Mikser! Kaheksa minutit.

10:02 S. Mikser

Austatud kolleegid! Loodetavasti välisminister leiab pingsa töökoormuse kõrvalt aega Riigikogu stenogramme lugeda. Täna oli taas kord välisministri ettekannet lugedes selline tunne, et Eesti jaoks, vaatamata sellele, mida välisminister kinnitas, on ajalugu lõppenud, et me oleme saavutanud mingisuguse õndsas seisundi ja peame nüüd võimalikult vähe hingates ja kikivarvul seistes ootama, et see ekviliibrium mitte ei kaoks. Sedavõrd väheambitsioonikas ja *status quo* keskne oli see ettekanne. Tahaksin peatuda mõningatel punktidel, mida välisminister ja ka väliskomisjoni esimees oma kõnes puudutasid, ja alustaksin samuti julgeolekupoliitikast. Kindlasti ei ole terminoloogiliselt õige välisministri pandud võrdusmärk pehmete ja asümmeetriliste ning teiselt poolt kõvade ja sümmeetriliste ohtude vahele. Iga konflikt on oma olemuselt asümmeetriline. Konfliktiosalised on ühelt poolt kas suured ja väikesed, teiselt poolt ründajad ja kaitsjad või midagi muud sellist. Aga asümmeetrina mõistetakse tegelikult siiski kõvade ehk militaarsete julgeolekuriskide puhul seda, et kui vanasti, n-ö sümmeetriliste, traditsiooniliste riskide ajastul said suured riigid ja organisatsioonid avaldada suurt mõju ja tekitada suurt kahju, siis tänapäeva asümmeetriliste ohtude ajastul võivad ka väga väikesed tegutsejad teha oma tegevusega väga-väga suurt kahju. Tegelikult laieneb seesama asi nii kõvadele julgeolekuriskidele kui ka pehmetele julgeolekuriskidele, kas me räägime siis haigustest, keskkonnakatastroofidest või muust säärasest. Välisminister puudutas ka terrorismi ja tema ettekandest jäi mulje, et ainuke, mis meid lahutab terrorismivastase võitluse edukast lõpetamisest, võidust, on üks ÜRO konventsioon või ÜRO-poolne definitsioon. Tegelikuses on terrorism muidugi juba ammu piisava selgusega defineeritud. Kriteeriumid, mis n-ö terrorismi mitteterrorismist eristavad, on üldteada ja neid on põhiliselt kolm. Esiteks, tegemist on vägivallega. Teiseks, tegemist on vägivallega tsiviilisikute või tsiviilinfrastruktuuri vastu. Kolmandaks, mitteriiklikud grupeeringud, kes seda vägivalda rakendavad, on suunanud selle mingisuguste poliitiliste eesmärkide saavutamisele. Nii et ma arvan, et tegelikuses on terrorismivastane võitlus kindlasti märksa keerulisem ja väärub ka Eesti kui ühe selles sõjas osaleja ja tegelikult ka võimaliku sihtmärgi poolt märksa põhjalikumat ja süvitsi käsitlemist. Ma tuleksin siit Eesti välismissioonide juurde, mis on samuti meie julgeolekupoliitika oluline osa ja mitmeski mõttes üks keerukamaid osi, sest see puudutab meie oma kodanike füüsilist turvalisust ja julgeolekut ning on meile aja jooksul toonud ka kaotusi. Kõigepealt tahaks täpsustada, et NATO kriteerium ei ole mitte 8% ja 40% Eesti väekontingendist, nagu ütles välisminister, vaid tegemist on maaväestruktuuriga, millele vastavad soovitatavad piirarvud laienevad. Kui välisminister käsitles missioone, siis nagu ma kord oma küsimuses ütlesin, üritas ta neid asju käsitleda võimalikult pinnapealselt ja emotsioone tekitamata. Samal ajal ma leian, et tegemist ei olnud mitte just eriti riigimeheliku lähenemisega, eriti ajal, kus nii Afganistanis kui Iraagis, mis teadupärast on meie kõige ohtlikumad välismissioonid, on julgeolekuolukord võrdlemisi keeruline ja võib lähiajal veelgi teravneda. Meie aga oleme siin Riigikogus juba sukeldunud valimiskampaania, aastaringse valimiskampaania tsüklisse, mis teeb nende küsimuste riigimeheliku käsitlemise võrdlemisi keeruliseks. Ja kui me iga päev ajakirjandusest loeme ja näeme, kuidas nende missioonide toetust eri riikides õõnestab selline mediakajastus, mis keskendub eelkõige teatavatele võimuliialdustele ja tsiviilisikute vastu suunatud hirmutegudele, siis me ei loe sealt mitte seda, kuidas näiteks Afganistanis, mida mul oli hiljuti võimalus külastada, missioonil osalevate riikide sõjaväelased kühvetavad hommikuti vahvleid ja müüvad neid teiste riikide sõjaväelastele selleks, et osta lastekodulastele mänguasju. Mida meie sõdurid, kes teevad väga keerulist, väga tänuväärset ja rasket tööd, vajavad, on see, et me mõistaksime nende ootusi, nende missiooni olulisust ja annaksime neile

omalt poolt tuge. Missioonidest veelgi. Välisminister rääkis 10. septembri mentaliteedist ja samal ajal tuli mulle meelde, kuidas üks president Carteri administratsiooni väga kõrge ametnik nimetas 1977. aastal Iraani stabiilsuse saarekeseks mäslavas Lähis-Idas. Asjaolu, et välisminister ei puudutanud, isegi ei markeerinud Iraani teemat, viitab tegelikult väga selgelt sellelesamale 10. septembri mentaliteedile. Tullis energeetikaküsimuste juurde, mis kahtlemata on üks tänapäeva maailma julgeoleku võtmeteemasid, tahaksin meenutada omal ajal palju diskuteeritud Euroopa Liidu strateegilise kütusereservi loomise vajadust. Siin on Eesti liikunud soovitava 90-päevase vedelkütusevaru suunas väga aeglases tempos. Kui algselt oli see kütusevaru eelkõige mõeldud selleks, et seista vastu OPEC-i ja ka mõningate teiste naftat tootvate riikide või riikide gruppide võimalikule hinnasurvele, siis me nägime, et eelmisel aastal võttis Euroopa Liit osa sellest reservist kasutusele orkaani Katrina tagajärgede likvideerimise ajal. Ja tegelikult võttis kasutusele selleks, et Ameerika tanklates ei tekiks kütusejärjekorda, et Ameerikas, mis on väga autokeskne ühiskond, ei tekiks seda hirmu, et vedelkütuse n-ö reaalne turul saada olemine satub küsimärgi alla, ning suutis edukalt maailmaturu hinna väga järsu kõikumise ära hoida. Niisiis näeme, et tegemist on ääretult olulise teemavaldkonnaga. Me räägime palju sellest, et maailm ja ka Eesti satub üha suuremasse sõltuvusse Vene naftast ja Vene gaasist. Räägime ka sellest, kui palju on üleüldse maailmas gaasireserve ja kuidas hinnatõus võib meid mõjutada. Samal ajal vääraks kindlasti strateegilist analüüsi ja arutelu ka see, milline maailmaturu kütusehind Eestit millisel viisil mõjutab. Juhin tähelepanu nimelt sellele, et kui praegu hinnatakse maailma naftareserve umbes 2-3 triljonile barrelile, siis lähtutakse sellest, et pikaajaline naftahind on umbes 40 dollarit barrel. Juhul, kui prognoositav pikaajaline naftahind tõuseks 80 dollarile barreli eest, muutuks ökonoomselt kaevandatavate naftaressursside hulk ligikaudu kahekordseks ja väga võimalik, et ka meie kasin põlevkivist väljapigistatav õli võiks muutuda täiesti ökonoomseks. Tegelikult me oleme juba viimase põlevkiviõlioksiooni ajal näinud, et see on täiesti arvestatav stsenaarium. Rääkides gaasist ja maailma sõltuvusest Venemaa gaasist, on üks ähvardav asjaolu, millest me oleme vähe rääkinud, see, et tegelikult on Venemaal nõudluse ja pakkumise vahel väga suur lõhe. Väliskomisjoni esimees puudutas põgusalt Gazpromi monopoli. See tähendab ka seda, et Venemaa müüb siseturul väga odava hinnaga ja samal ajal naftakompaniid põletavad oma gaasi, sest nad ei pääse sellele turule juurde. Paarikümne aasta perspektiivis on see gaasikogus, mida Euroopa Liit ja Lääne tarbijad ootavad Vene turult, oluliselt, oluliselt suurem kui praeguses plaanis ettenähtavad Vene tootmisvõimsused. Nii et ka see on kindlasti üks energeetikaprobleem, millega meil tuleb tulevikus tegelda. Aga siinkohal lõppes mul aeg ja et hoida proua asespiikri närve, ma lõpetan.

10:02 Aseesimees M. Maripuu

Järgmisena palun Kristiina Ojuland Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

10:02 K. Ojuland

Aitäh, proua esimees! Ma palun ka lisa-aega.

10:02 Aseesimees M. Maripuu

Kaheksa minutit.

10:02 K. Ojuland

Head kolleegid! Kiire globaliseerumine koos uute julgeolekuohtudega on saanud 21. sajandi alguse häirekelladeks. Nagu näitavad küsitlused, pelgab suurem osa Euroopa Liidu kodanikke globaliseerumisega kaasnevat sotsiaal-majanduslike tagajärgi. Samuti vajavad meie kodanikud kindlust, et valitsused tegutseksid võitluses terrorismiga koos. Maailmas on kujunenud olulised jõukeskused: Euroopa Liit, kuhu me ka ise kuulume, Ameerika Ühendriigid, Hiina, Jaapan ja Venemaa. India on samuti kiiresti liikumas oluliseks mõjutajaks. Meie ees on üleilmsed probleemid, millele on ainult riikidevahelises koostöös võimalik katsuda leida ühiseid lahendusi, olgu selleks tuumarelvade levik, keskkonna ja kliimamuutustega seonduv, aids, vaesus, aga ka rahvastiku kiire kasv arengumaailmas ning - mis samuti väga oluline - vastastikused majanduslikud sõltuvussuhted. ÜRO, Euroopa Liidu ja NATO liikmetena ei saa me ühelegi globaalsele küsimusele selga keerata, sest Eesti on nüüd otsustajate laua taga ja me vastutame maailma tuleviku eest. Lubage Reformierakonna fraktsiooni nimel teha mõned tähelepanekud valitsuse välispoliitilise ettekande kohta. Esiteks, me peame oluliseks kaitsejõudude ja teiste asjaomaste struktuuride osalemist rahvusvahelistes

Julgeolekutagamissmissioonides. Sini-must-valge lipuembleem Eesti meeste ja naiste mundritel Balkanist Lähis-Idani ja Aasiani annab meile endile enesekindlust ja loob usaldust partnerite silmis. Reformierakond toetab ka Kaitseliidu rolli suurenemist Eesti järkjärgulisel üleminekul kutselisele kaitseväele. Kaitseliit on läbi tegemas reformi, mille eesmärgiks peab olema selline organisatsioon, kellel on kõrge prestiiž ühiskonnas ja kuhu kuulumine on iga eestlase, nii noore kui vana auasi. Tervitame Kaitseliidu missiooni Balkanil ja oleme kindlad, et Kaitseliidu-poolne panustamine rahvusvahelisel tasandil toob sellesse organisatsiooni uue kvaliteedi. Eesti jaoks on see olulise märgi mahapaneku küsimus. Teiseks, väärtused ja huvid välispoliitikas. Partnerlus rahvusvahelises suhtlemises on nähtus, mis peab tuginema ühistele väärtustele. Kas saame Euroopa Liidu liikmena suhtuda Venemaasse kui usaldusväärse partnerisse? Kas võime uskuda president Putini sõnu hiljutisel Euroopa Liidu ja Venemaa tippkohtumisel, kus ta kinnitas, et Venemaa oli, on ja jääb Euroopa Liidu usaldusväärseks partneriks energiaga varustamise koha pealt? Kui Euroopa Liidu ja NATO riigiga piirilepingu sõlmimise järel võetak allkiri tagasi, kus on siis garantii, et ühel heal päeval ei keerata gaasi- või naftatoru kinni? Isegi Putini endine nõunik Andrei Illarionov, kes hiljuti Eestit külastas, ei soovinud oma endise tööandja sõnu väga tõsiselt toetada. Venemaa, kes soovib ühest küljest näida Euroopa Liidu jaoks usaldusväärse partnerina, takistab samal ajal teiste Euroopa Liidu oluliste sõprade - Ukraina, Gruusia ja Moldova - kaupade pääsu oma turule ning destabiliseerib Moldovat, hoides oma vägesid endiselt Transnistrias, vaatamata OSCE-s võetud kohustustele väed välja viia. Siinkohal toetame täielikult Gruusia parlamendi spiiikri Nino Burjanadze sõnu hiljutisel Tallinna-visitil Riigikogu konverentsi ajal, kus ta n-ö tänas Venemaad selle eest, et viimane ise teeb kõik selleks, et oma ajaloolised kaubanduspartnerid enda küljest lahti haakida. Meie valitsuse otsekohene väljaütlemine Gruusia ja Ukraina NATO-suunal liikumise toetamisel on igati tervitatav. Reformierakonna fraktsioon usub, et seda toetab kogu Riigikogu. Lugupeetud kolleegid! Võitluses terrorismiga on viimasel ajal märgata, et olulised väärtused, nagu inimõigused ja põhivabadused, jäävad aeg-ajalt n-ö kahe silma vahele. Oleme seisukohal, et diktaatoreid ei saa jagada headeks ja halbadeks sõltuvalt sellest, kelle poole peal nad parasjagu on. Diktaatoritesse saab suhtuda ainult ühtmoodi, ei energiavarud ega toetus lääneriikidele nende võitluses terrorismiga ei saa olla aluseks diktaatorite liigitamisel ja neisse suhtumisel. Ajaloos on selle koha pealt liiga palju õppetunde, mida aga ikka ja jälle kiputakse kõrvale tõstma, sest hetkehuvid tunduvad olema kaalukamad. Selline suhtumine ei saa hästi lõppeda ja väikeriigina peame igasse säärasesse juhtumisse väga kriitiliselt suhtuma. Vastasel juhul ei sõlmita mitte ainult üle meie peade helesiniste torude lepinguid, vaid võib juhtuda midagi veelgi hullemat. Kolmandaks, avatud riigist, investeringutest ja julgeolekuohtudest. Reformierakond seisab alati vabaturumajanduse poolel. Arvukad välisinvesteeringud ja vabakaubandus on toonud Eestile märkimisväärset majanduslikku edu. Kuid samas oleks naiivne arvata, et igasugune investering on ohutu. Välisminister viitab oma kõnes otsekoheselt, ma tsiteerin: "Meile pole ükskõik, kes Eestisse investeerib." Sellist seisukohta tuleb mõistagi kahel käel toetada. Meie ülesanne on seda mõtteviisi ka ülejäänud Euroopa Liidule järjekindlalt sugereerida. Ma toon siinkohal ühe näite. Eelmisel nädalal toimus Tallinnas kohtumine, kus osalesid kõrged Euroopa Komisjoni ametnikud, ja jutuks tuli Eesti üleminekuperiood, mis puudutab meie elektrienergia tootmist. Nende küsimused olid täiesti siiralt kantud sellest laadist, et miks Eestil, kes on tuntud vabaturumajanduse riik, oli vaja üleminekuperioodi ja hoida oma elektrienergiaturgu kinni. Ja kui nendele küsimustele sai vastatud julgeolekualaste argumentidega, puudutagu see siis elektrienergiaühendusi või ka muid, sotsiaal-majanduslikke, siseriiklikke ohte, siis nende selgituste peale tegid mõnedki väga kõrged ametnikud suured silmad, sest selliste aspektide peale ei ole lihtsalt mõeldud. See teeb tõepoolest ettevaatlikuks ja paneb mõtlema, et selgitustöö sellel tasemel on väga oluline, et julgeolekuküsimustes ei ole lihtsalt musti ja valgeid lahendusi. Jah, Eesti on avatud riik, kuid me peame hoolitsema oma julgeoleku eest ja piiririigina tegelikult ka Euroopa Liidu kui terviku julgeoleku eest. Ning neljandaks. Reformierakond toetab ühemõtteliselt Euroopa Liidu ühise energiapoliitika kujundamist. Euroopa Komisjoni algatust ei tohi mingil juhul mätta põhiseaduse lepingu puudumise argumendiga. Ühisele energiapoliitikale peab leidma õigusliku aluse ja praktilised lahendused. Energiapoliitika on juba kujunenud 21. sajandi märksõnaks. Euroopa Liit peab olema selles küsimuses ühtsem kui mis iganes muus valdkonnas. Ja Eesti saab siin olla, nii nagu välisminister ütles, üks Euroopa Liidu mootoreid, mis veab ühise energiapoliitika tekkimise poole. Kokkuvõttena avaldame toetust valitsuse välis- ja julgeolekupoliitiliste eesmärkide elluviimisel. Täname välisministrit filigraanselt seipitsetud kõneteksti eest ja usume, et Välisministeeriumi pere on saanud kauaoodatud välisteenistuse seaduse vastuvõtmisega uut tuult

tiibadesse. Täna tähelepanu eest!

10:02 Aseesimees M. Maripuu

Täna! Järgmisena palun kolleeg Enn Eesmaa Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

10:02 E. Eesmaa

Austatud juhataja! Fraktsiooni nimel sõna võtta on mul ühtmoodi kerge ja teistpidi meeldiv. Ma ei pea ennast kahestama, ei pea fraktsiooni esindajana formuleerima mõtteid, mida ma väliskomisjoni esimehena ei saaks formuleerida või välja öelda. Kõik fraktsioonid lähtuvad oma töös ja töö planeerimises mitmetest põhimõtetest. Need põhimõtted on tavaliselt kujundatud ja kirja pandud erakondade programmides. Kui aga erakond ja selle esindus Riigikogus - fraktsioon - kuulub koalitsiooni, siis on erakordselt oluline koalitsioonilepe. Tavatingimustes räägitakse koalitsioonileppes ja selle täitmisest või täitmata jätmisest üha vähem, mida lähemale jõuavad järgmised valimised. Seepärast võtsin ma fraktsiooni esindaja sõnavõtuks kaasa väljalõike sellest koalitsioonileppes, mille kohaselt need kolm erakonda, kes praegu koalitsiooni moodustavad, töötavad. Välis- ja julgeoleku- ning kaitsepoliitika punktid on selles koalitsioonileppes vastavalt 88 kuni 94. "Valitsusliit ei muuda Eesti Vabariigi välis- ja julgeolekupoliitika aluseid. Valitsusliit seab eesmärgiks eraldada NATO definitsioonile vastavateks ja Eesti spetsiifiliste vajadustega kooskõlas olevateks kaitsekulutusteks 2% Eesti sisemajanduse kogutoodangust. Valitsusliit võtab vastu välisesinduste pikaajalise arengukava, mille üheks eesmärgiks on Eesti majandushuvide aktiivne esindamine, ning alustab selle elluviimist aastast 2006. Valitsusliit võtab vastu ajakohastatud välisestuse seaduse, mille sisuks on Eesti välisestuse moderniseerimine. Valitsusliit tugevdab kaitsejõudude tsiviiljuhtimist ja -kontrolli. Valitsusliit arendab ja viib ellu Euroopa Liidu õigusruumile vastava ning Schengeni viisaruumi ühinemise eesmärgiga kooskõlas oleva lühiajaliste viisade saamise ja andmise korra Vene Föderatsiooniga, parandamaks eelkõige piiriäärsete elanike vastastikust suhtlemist ning elavdamaks turismi. Valitsusliit lähtub Iraagi missiooni pikendamise küsimuses ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1546 mandaadist ja põhimõtetest." Tunnistagem, valitsusliit ja need poliitikud, kes on teostanud välispoliitikat ja kaitsepoliitikat selle valitsusliidu ja koalitsiooni raamides, on saavutanud mõningast edu. Ma täna!

10:02 Aseesimees M. Maripuu

Täna! Järgmisena palun kolleeg Toomas Alatalu! Kaheksa minutit.

10:02 T. Alatalu

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Pärast oma eelkäija pikka sõnavõttu on mul muidugi lihtne juhtida tähelepanu sellele, et Eesti välispoliitika on ajaliselt pikem ja mahukam, kui seda on ühe valitsuskoalitsiooni konkreetne tegevusprogramm, ütleme, poolteiseks aastaks. Probleem on ikkagi selles, mida selle suure - nimetame siis teda niimoodi - välispoliitikaga teha ja kuidas teda hinnata, kuidas analüüsida. Ma juba esitasin siin küsimuse härra välisministrile selle kurikuulsa gaasijuhtme probleemiga seonduvalt. Me kõik teame, et toimus Läänemere maade peaministrite tippkohtumine Islandil, kus viibis ka meie peaminister. Teame kõik ka seda, et kolme Balti riigi majandusministrid olid kutsutud Saksamaale, et saada n-ö otsest informatsiooni selle kohta, mis puudutab gaasijuhet. Ja kummalegi küsimusele ei saanud ma vastust. Tähendab, ka teie ei saanud vastust. Ma julgen küll öelda, et meie välispoliitika üheks kõige olulisemaks probleemiks on endiselt jäänud informatsiooni saamine ja järelikult ka informatsiooni analüüsimine. Kui rääkida konkreetset Riigikogu rollist, siis ma tuletaksin meelde seadust, mis kõlas ka tänases diskussioonis - see on see välissuhtlemisseadus, mille järgi tuleval aastal hakkab Riigikogu senise kahe korra asemel arutama välispoliitikat ainult ühe korra. Järelikult me ise ei hoolitse üldse selle eest, et me saaksime informatsiooni. Me nõustume vabatahtlikult seda informatsiooni poole võrra vähem saama. Selle asemel, et üritada välissuhtlemisseaduses ametis istuvalle presidendile kogu aeg n-ö kõikaid kodarasse loopida, tuleks vaadata, kas seal üldse on olemas punktid, mis näiteks tagavad, et peaminister, kes käib rahvusvahelisel nõupidamisel, informeerib vähemalt Välisministeeriumi ja välisministrit sellest, mida ta teeb. Ja et ministrid, kes käivad raja taga, teevad täpselt sedasama. Ma julgen küll väita, et meid suunatakse arutama hoopis teisi probleeme, mis Eesti välispoliitika seisukohalt ei ole mitte esmajärgulised, vaid on kolmanda- ja neljandajärgulised asjad. Nii et on, mille üle tõsiselt mõelda. Teine põhimõtteline probleem, mis siin ka juba tõstatus: kas meil on ideid? Milline on Eesti sõnum rahvusvahelisel arenil? Me tõepoolest ratifitseerisime Euroopa

põhiseaduse lepingu, aga ma tuletaksin meelde, et siit kõnepuldistki sai räägitud, et kuna Euroopas on välja pakutud debatt selle teema üle, kuna aeg on maha võetud, et lasta kõikidel seda probleemi rahulikult arutada, siis on kõikidel riikidel võimalus välja öelda oma sõnum, mismoodi me näeme ette Euroopa tulevikku ja mismoodi me näeme ette ka täpselt sellesama probleemi lahendamist. Siin ju toodi see näide, et Holland keeldub seda küsimust uuesti arutamast. Aga ka Hollandi jaoks peab ju tegelikult olema lahendus. Me võtsime ja ratifitseerisime selle dokumendi, ilma et me oleksime teinud lisaavaldust selle kohta, milleks meil oli ju tegelikult õigus ja mille võimalust me ka arutasime. Siis me lootsime, et meie sõnum on nii kõva. Kui te võtate järgmise päeva lehed, siis kõik need kirjutavad hoopis sellest, mida Borrell sellel päeval ütles. Ja seda, et Eesti tegi enda arvates suure ja kangelasliku sammu, ei kajastatud maailma pressis praktiliselt üldse. See tuli alles paar päeva hiljem kuskil väikeste teadetena välja. See on minu arvates ka näide sellest, kuidas me oma välispoliitikat planeerime. Me nagu loodame teha asja, mis igal pool tähelepanu äratav, aga pärast tuleb välja, et see asi ei läinudki niimoodi. Järgmine probleem, millele oleks oodanud vastust, sest seda ju ikkagi debateeriti kahe välispoliitikaettekande vahelisel perioodil - euro kasutuselevõtt. Milline on siin meie lõplik seisukoht? On öeldud seda, teist, kolmandat, aga milline on meie täpne seisukoht? Järgmisena ma märgiksin seda, et ettekandes ei kõlanud sõnagi Läti kohta. Vaadake, Läti, kuigi see võib tekitada kerget muiet, on alati signaal selle kohta, kuidas me oma välispoliitikat analüüsime. Kas me analüüsime ennast kui Ida-Euroopa riik, kui üks nendest, kes kuulub sellesse gruppi, või me analüüsime endiselt nii, et me oleme kuskil õhus, me oleme seal teiste Euroopa riikidega ja meie tunneme huvi ainult enda vastu. Läti mainimine ja mittemainimine ei ole juhuslik, see on tegelikult seotud meie suhetega Venemaaga, sest nii või teisiti on meie probleemid analoogsed. See, mis toimub Lätis, kajastub varem või hiljem Eestis, mida me ka praegu suurepäraselt näeme. Ei olnud ka mitte mingit hinnangut selle kohta, milline on meie poliitiline sõnum nn naabruspoliitikas. Seal on tekkinud vahepeal kõikvõimalikud moodustised, uued grupeeringud. Milline on Eesti seisukoht? Kõlas küll lause, et meil peavad olema partnerid. Ma olen väliskomisjonis kogu aeg küsinud, kes on meie partnerid, kas või eurolepingu arutamise asjus, ja ma ei saa vastust. Ma ei saanud vastust ka täna siin. Aga ilma partnerita, te saate suurepäraselt aru, ei ole rahvusvahelisel areenil võimalik midagi teha. Viimane probleem. Tuleme siis parlamentaarse koostöö tasemele. Me teame, et oleme viimastel kuudel hiilanud sellega, et väga suur arv parlamendiliikmeid on käinud vaatlejatena küll Valgevenes, küll Aserbaidžaanis. Aga küsime niimoodi: kas me oleme tagantjärele arutanud ka nende tulemusi ja milline on siis olnud meie sõnum? Sest kes kohapeal käivad, teavad, et naaberrigid näiteks nii suuri esindusi välja ei saada. Kui me võtame näiteks kas või Aserbaidžaanis, siis see on ju omamoodi kahe otsaga mäng, sest ühelt poolt me ajame seal taga inimõigusi või, ütleme, mõned meie Riigikogu liikmed tegelevad sellega, ja teiselt poolt me suhtleme vabalt ka teise poolega. Niisugused asjad tuleb ikkagi läbi analüüsida, sest tegutsemine ühes või teises konkreetses kohas ongi meiepoolne välispoliitiline sõnum ja seda hakatakse ühel hetkel siiski analüüsima ja hindama. Aga vaat niisuguseid hinnanguid, tervikkokkuvõtteid, sõnumeid jäi selles ettekandes väheseks. See oli tõepoolest ilus ettekanne, aga välispoliitika ei ole nii ümmargune, nagu oli see ettekanne. Aitäh!

10:02 Aseesimees M. Maripuu

Tänan! Järgmisena palun kolleeg Sergei Ivanov! Kaheksa minutit.

10:02 S. Ivanov

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Jätkan ka kõva ja pehme sise- ja välisjulgeoleku problemaatika mõnede aspektidega. Peamiseks suveräänse riigi ülesandeks jääb kindlustada oma kodanike turvaline elu ja heaolu, nende õiguste ja vabaduste kaitse, arenguvõimaluste loomine ning ühiskonna stabiilsus ja riigi püsivus. Võib oletada, et tänane maailm liigub külma sõja kahepolaarsusest ja tänasest suuresti monopolaarsusest mitmepolaarsuse suunas, mis eeldab ka vastavat maailmakorda ja rahvusvaheliste suhete ülesehitamist. On loomulik, et selline väike riik nagu Eesti on huvitatud maailmakorraldusest, kus on selge ja aktsepteeritav rahvusvaheline õigus koos legitiimsete rahvusvaheliste institutsioonidega ja ka eksisteeriva nn maailmavalitsusega. Tänapäeval on see ÜRO. Süsteemist, kus igal väiksel ja suurel suveräänisel riigil on õigus eksisteerida ning rahumeelselt areneda, kus suurriikidel ei ole õigust kasutada suvaliselt või ükskõik mis ettekäändel jõudu oma väikeste naabrite ja riikide vastu, ükskõik mis maailma piirkonnas nad ei asu, kas Aasias, Kesk-Aasias, Lähis-Idas, Euroopas, Balkanil või Kaukaasias. Interventsioonid, sekkumised ning kriisioperatsioonid saavad leida

aset selgelt määratletud rahvusvaheliste reeglite ning lepete ja ohtude alusel. Kui maailma ülesehituse korras on võimalik ning aktsepteeritud tugeva riigi õigus, siis selline olukord on hukatuslik eelkõige väikestele riikidele ning ei loo stabiilsust maailmas. Ei saa tõmmata otseseid paralleele 20. sajandi Esimese maailmasõja ja Teise maailmasõja eelsete suurte rahvusriikide rivaalitseamisega, aga täna täidavad rahvusriikide jõukeskuste rolli nii suurriigid kui ka maailma tsivilisatsioonid, mis koosnevad riikide gruppidest ning allianssidest. Keskenduda ei tule mitte tsivilisatsioonide konfliktidele ning vastuoludele, vaid tsivilisatsioonide koeksisteerimisele. Selleks on ka vaja selgelt aktsepteeritud maailma ja rahvusvahelist korda ning suhtlemis- ning mängureegleid. Eesti on selgelt ja teadlikult Euroopa Liidu ja NATO liikmesriik, sest see vastab Eesti rahvuslikele huvidele. Eestit ühendab liitlastega koostöö ning koosolemine, mis põhineb põhiväärtustel - inimeste õigused ja vabadused, demokraatia ning õigusriik. Eestil koos Euroopa Liidu ja NATO-ga seisavad ees uued julgeolekuväljakutsed ja -riskid. Kui rääkida Euroopa Liidust, siis Eesti on huvitatud toimivast ja efektiivsest liidust, kus on tõhus välis-, julgeoleku- ning sisepoliitika, mis on võimeline tegelema üleilmastumise probleemidega ning kaitsma liikmesriikide huve nii kõva kui pehme julgeoleku riskide eest. Vastastikune sõltuvus nii Euroopas kui ka laiemas maailmas on nii suur, et tahes-tahmata peame koos tegutsema, et otsida lahendusi võitluses terrorismi ja kuritegevusega, energeetika-, keskkonna- ja ökoloogiaprobleemides ning ka immigratsiooni- ja demograafia-, rahvusküsimustes jne. Nagu me teame, novembris toimub Riias NATO tippkohtumine, kus tuleb arutusele ka NATO uus kontseptsioon, mis peab kaitsma demokraatlikku julgeolekut, kindlustama ning tugevdama globaalset stabiilsust ja vastama 21. sajandi väljakutsetele. Tuleb ka aru saada, et NATO-l ja Läänel ei ole piisavalt jõudu, et stabiliseerida kõiki kriise, mida sünnitab see ebastabiilne maailm. Tahan märkida, et Euroopale ja transatlantilisele liidule on oluline, millised suhted kujunevad Venemaaga, meie lähinaabriga. Venemaa omapärane areng, lahkkelid USA ja Euroopa Liiduga Iraani, Iraagi, Lähis-Ida ning SRÜ riikide suhtes, aga ka Venemaa jõuline tagasitulek maailmapoliitikasse iseseisva poliitilise jõuna ning oma seisukohtadega komplitseerivad Venemaa, USA ja Lääne suhteid. Aga konfrontatsioonilised seisukohad ei arenda edasi vastastikuseid suhteid. Ühiseid huvisid ning julgeolekuväljakutseid on maailmas rohkem kui omavahelisi lahkkelisid, seega peavad partnerlus ja koostöö need üle kaaluma. Seda nähtavasti peab näitama ka G8 tippkohtumine Peterburis. Riigikogu ootab järgmisel nädalal Venemaa Riigiduumade delegatsiooni visiiti Eestisse. Me loodame, et eelseisvad kohtumised kolleegidega Riigiduumast aitavad praktiliselt kaasa kahe parlamendi koostööle ja aitavad kaasa ka Eesti-Vene suhete arengule. Head kolleegid! Nüüd veel Eestist, demograafiast. Kui Eestis ei sünni piisavalt lapsi, jääb väheks ka eesti kultuuri kandjaid, helgeid päid ning meistrimehi. Aga neid tuleb vähe, kui ühiskonnas on vähe hoolivust, armastust, ühtekuuluvust ja solidaarsust, neid väärtusi, mida andsid meile oma usus meie esivanemad. Keskkond ja ökoloogia. Me mäletame bol_evike ja sõjakate ateistide üleskutseid, kus inimest käsitati kui looduse ja maailma kuningat ja tsaari, ning üleskutseid allutada ja võita loodust. Aga inimene on lihtsalt üks osa loodusest ning hävitades loodust hävitab ta teda ennast ümbritsevat maailma. Loomulikult ei ole võimalik minna tagasi naturaalmajanduse juurde, aga kui Eesti põldudel ei kasva tulevikus leivavili, kui maha on raiutud metsad, reostatud väinad ja jõed, nii et seal ei sünni ega taha olla lind ega kala, siis võib tulla maale suur häda. Et seda vältida, tuleb elada nii Eestis kui Euroopa Liidus ja maailmas kooskõlas loodusega ja ümbritseva maailmaga ning näha ette riske, mis ohustavad inimest. Veel üks julgeolekuaspekt. Nii nagu Euroopa on ka Eesti mitmekultuuriline ühiskond. See ongi Euroopa ja Eesti sotsiaalkultuuriline mudel ja suur väärtus. Osakem hinnata seda kultuurilist eripära ja euroopalikku arusaama ning õigust olla teistsugune, tegutseme selle nimel ja suunas, et kõikidel inimestel ja ühiskonnagruppidel oleksid võrdsed võimalused arenguks ja heaoluks. See on oluline Eesti ühiskonna stabiilsusele, julgeolekule ning demokraatiale. Täna tähelepanu eest!

10:02 Aseesimees M. Maripuu

Täna! Kolleeg Urmas Reinsalu.

10:02 U. Reinsalu

Austatud istungi juhataja! Austatud härra minister! Head parlamendiliikmed! Ma polekski siia kõnetooli tulnud, aga mulle tundus, et see arutelu valgus kuidagi täiesti fookusest välja. Ma ühinen härra Alatalu kriitikaga. Ma ei tea, mis põhjusel, ehk on probleemiks see, et meie traditsioon sellistel aruteludel on püüda anda niisugune oikumeeniline ülevaade meie välispoliitika kõigist kategooriatest või kihtidest. Seda traditsiooni härra välisminister järgis ja seda ei saaks kuidagi ette heita, et ta seda tegi. Aga sellest

tulenevalt ka, nagu hiir närib juustu, käsitles parlamentki seda suurt juustukera, kogu riigi välispoliitika kompleksust. Üks tõsine probleem või murekoht on avalikkuses realselt esile kerkinud mure, kuivõrd Eesti valitsus tegutseb Vene majandusringkondade huvidest lähtudes. See seostub kahtlemata raudtee taasriigistamise probleemiga. Kas tegelik huvi on mängida Kremli poolt poliitiliselt kontrollitud äriühingutele kätte meie infrastruktuuri äriühinguid? See küsimus on realselt Eesti avalikkuses olemas. Ei tahtnud sellele vastata ei välisminister, ei julgenud sellele parlamendi väliskomisjoni nimel vastata härra Eesmaa. Signaalid on murettekitavad. Iseenesest võiks ju valitsus uhke olla, et Vene Riigiduumas esimees, Ühtse Venemaa kaasesimees härra Grözlov kiitis Eesti valitsust ja ütles, tublid poisid, olete asunud tegutsema õiges suunas, nüüd saavad Vene ärimehed pärast Eesti valitsuse sellesuunalisi otsuseid aktiivsemalt Eesti majanduses tegutseda, Eesti raudtee valdkonnas. Selle Grözlovi ametliku avalduse enese tsenseeris Välisministeerium minu teada oma ametlikust memost, mis on omakorda fenomen, mis meil hakkab tekkima, nn hiiliv eestitumise tendents. Ma peaksin vajalikuks seda probleemi siit kõnetoolist ära märkida. Teine küsimus on need probleemid või suhted meie julgeolekupoliitikas, mida on käsitletud ka Kaitsepolitsei ameti aastaraamatus. Avalikkuse jaoks on endiselt üleval küsimus, kelle juures ja kelle kutsel õigupoolest see Vene julgeolekukindralite delegatsioon hilismöödanikus käis. Arusaadavatel põhjustel välisminister, teades vastust, ei soovinud seda teemat käsitleda. Ma arvan, et Eesti avalikkusel on õigus oodata selgeid vastuseid sellele küsimusele. Enn Eesmaa andis küsimusele, kellega see Vene julgeolekuametnike delegatsioon siin Eestis suhtles, sellise vastuse, nagu härra esimees pidigi andma, et ta ei ole sellest teadlik. Ma arvan, et avalikkuse jaoks on õigustatud need mured, mis puudutavad meie rahvusliku julgeoleku säilimist, julgeoleku eri kategooriaid, millest härra välisminister õigusega rääkis, energeetikajulgeolek ja muud kategooriad. Ma ei taha põhimõtteliselt nõustuda siin kõlanud väga kirjanduslikus vormis ettekande ühe ideega, mille järgi hamletlik küsimus, kas olla või mitte olla, on tänapäeva maailmast kadunud. Väikeriigi jaoks on see olemise otsimise või olemise nõude enda jaoks püstitamine igapäevane reaalsus ja ülesanne. Nii et praegu valitseb Eesti avalikkuse suhtes usaldamatus. Avalikkus ei ole saanud vastuseid tõsistele küsimustele, kas samme astutakse avalikes huvides, kas neid samme astutakse riigi huvides, eelkõige Eesti riigi huvides. Need on murelikud küsimused, mis jäid siin kõnetoolis kõnede kaudu vastamata, need küsimused jäävad õhku rippuma. Kahjuks see arutelu neile vastuseid ei andnud, teemad libisesid sujuvalt tänastest Eesti julgeoleku jaoks strateegilistest probleemidest mööda. Aitäh!

10:03 Aseesimees M. Maripuu

Täna! Riigikogu liikmete kõnesoovid on ammendunud. Kas minister soovib lõppsõna? Lõppsõna ei soovita. Välispoliitika arutelu on lõppenud.

2. 10:00 Otsuse "Priit Pikamäe Riigikohtu liikme ametisse nimetamine" eelnõu (901 OE) esimene lugemine

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Me võime minna järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Riigikohtu esimehe esitatud Riigikogu otsuse "Priit Pikamäe Riigikohtu liikme ametisse nimetamine" eelnõu. Ettekandeks saab sõna põhiseaduskomisjoni esimees Urmas Reinsalu. Palun!

10:00 U. Reinsalu

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Austatud härra välisminister! Palju meeldivam, optimistlikum teema, uue Riigikohtu liikme ametisse nimetamine. Seda küsimust arutas põhiseaduskomisjon oma 1. juuni istungil. Kohal olid ka Riigikohtu esimees härra Märt Rask, kes esitles Riigikohtu liikmekandidaati, samuti kandidaat ise, õigusteaduste doktor Priit Pikamäe. Härra Rask tutvustas härra Pikamäed, ma annan lühidalt edasi tema tutvustussõnad. Härra Pikamäe on läbinud oma professionaalses karjääris kõik astmed kohtuteenistuses, alates esimese astme kohtunikust, olles praegu ringkonnakohtu kohtunik, ja see ei ole sugugi tavapärane. Kui meil üldiselt on kohtusüsteemi esimesel ja teisel astmel karjääriteenistuse printsiip, siis Riigikohtusse on võimalik nimetada, ja väga paljud riigikohtunikud on ka nimetatud, ilma varasema kohtuteenistuse kogemuseeta. Välja kuulutati vastavalt seadusele avalik konkurss ning ühele kohale kandideeris üks inimene, härra Pikamäe. Kõik

Riigikohtu üldkogu liikmed toetasid vastavalt protseduurile ilma ühegi vastuhääleta Priit Pikamäe kandidatuuri, kes peaks hakkama tööle Riigikohtu kriminaalkolleegiumis. Ning kuna oma arvamuse peab avaldama ka kohtute haldamise nõukoda, kuhu kuulub teiste hulgas kaks parlamendi esindajat, siis kohtute haldamise nõukoda toetas samuti härra Pikamäe kandidatuuri. Priit Pikamäe on tõsiselt osalenud kehtiva karistusõiguse kujundamisel. Liialdamata võib öelda, et meie kehtiva karistusseadustiku, uue, moodsa karistusõiguse autoriks võib tegelikult pidada, autorite rühma juhiks võib pidada härra Pikamäed. Loomulikult on see olnud paljude erialainimeste ühistöö. Karistusõiguse reformi valmistas härra Pikamäe ette, töötades aastatel 1996-2001 Justiitsministeeriumis. Härra Pikamäe on saanud, nagu ma mainisin, Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas ka doktorikraadi. Tema doktoritöö puudutas karistusõiguse üldosa dogmaatikat ja tahtluse mõistet ehk siis teo toimepanija psüühilist suhtumist teosse ja selle tagajärge. Pärast sellise sissejuhatuse ärakuulamist toimus komisjonis lühike arutelu härra Pikamäele küsimuste esitamise vormis. Tunti huvi, kuidas tal oli võimalik päevases õppevormis õppides olla riigiteenistuses, töötada eri aegadel nii Kodakondsus- ja Migratsiooniameti õigusosakonna juhataja nõunikuna kui ka Välisministeeriumi konsulaarosakonna büroo direktorina. Härra Pikamäe vastus oli, et see tulenes toonasest suurest juristide puudusest, kui paljudel juriidilistel ametikohtadel olid tõepoolest isikud, kes alles omandasid juriidilist kõrgharidust. Tunti veel huvi selle vastu, mis ajast ta kuulub Eesti Juristide Liitu ja mis ajast saab inimene astuda juristide liitu. Härra Pikamäe on tõepoolest Eesti Juristide Liidu liige ning ta viitas, et juristide liidus on ka noorliikme ja toetajaliikme staatus ning et juristide liidu tegevuses on võimalik osaleda mitmel moel. Arutati härra Pikamäe elutee seda etappi, kui ta õppis Prantsusmaal, küsiti, mis kaudu ta sinna sattus. Härra Pikamäe seletas, et ta omandas prantsuse keele, õppides toonase Tallinna 1. Keskkooli prantsuse keele eriklassis, ja 1994. aastal avanes tal võimalus Prantsusmaale õppima minna Prantsusmaa suursaatkonna kaudu. See oli lühikene ülevaade. Vesteldi veel laiemalt, milline karistusõiguse dogmaatika käsitlus on härra Pikamäele filosoofiliselt hingelähedasem, kas n-ö Prantsuse suund karistusõiguses või Saksa suund. Härra Pikamäe möönis, et kuigi ta on Prantsusmaal õppides viibinud sealses kultuuriruumis, on tema hinnangul Saksa õigus selles valdkonnas Prantsuse õigusest märksa tugevamini läbi töötatud. Sellega lühike arutelu lõppes. Riigikogu põhiseaduskomisjon teeb konsensusega Riigikogule ettepaneku nimetada härra Pikamäe Riigikohtu liikmeks. Selle otsuse poolt olid kõik istungil osalenud 9 komisjoni liiget. Aitäh!

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Täna! Kas ettekandjale on küsimusi? Kolleeg Väino Linde, esimene küsimus.

10:00 V. Linde

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Pean ütleva esmalt seda, et ka õiguskomisjon on väga tihti kasutanud Priit Pikamäe teeneid kriminaalõiguse eksperdina, ja ma arvan, et see otsus saab täna kindlasti positiivse tulemuse. Aga kas komisjon ei arutanud seda otsust menetledes, et võib-olla oleks otstarbekas taastada see olukord, kus Riigikogu nimetatavad ametiisikud käiksid ikkagi korra ka siit Riigikogu suurest saalist läbi, et neile saaks küsimusi esitada? Sest praegu peavad paljud kolleegid lihtsalt uskuma, austatud ettekandja, sinu sõnu, et tegemist on väärt inimesega, aga ise ei saa teda näha ega selles veenduda.

10:00 U. Reinsalu

Aitäh! See on mu isiklik seisukoht. Käesoleva otsuse eelnõu menetlemisel see minu mäletamist mööda esile ei kerkinud, aga seda on varem arutatud. Minu meelest on see tegelikult loogiline. Me võiksime põhiseaduskomisjonis tõesti, see on mul spontaanne ettepanek, kas või järgmisel nädalal alata selle seaduseelnõu, mille järgi kandidaadid tuleksid täiskogu ette. No eks need küsimused ja arutelud on loomulikult seinast seinale, aga siin kaob midagi ära, see parlamendi tahteavaldus muutub kuidagi nii vahendatuks, kui see asi hakkab toimuma ühe organi kaudu, komisjoni kaudu. Selles on kübeke midagi ebanormaalset. Ma saan aru, et omal ajal, kui üleminekuajal parlament töötas üliintensiivselt, visati välja igasuguseid tööaega pikendavaid asju. Nüüd me oleme jõudnud teise dramaatilisse äärmusse.

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Täna! Kolleeg Toomas Alatalu!

10:00 T. Alatalu

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Minu tähelepanu äratas sinu meeldetuletus, et ühel hetkel oli juriste vähe. Samas on siin juttu, et ühele kohale on ainult üks kandidaat. On teada ka, et Riigikohtust on väga palju inimesi lahkunud. Siit ka minu küsimus: kas niivõrd vastutusrikastele ametikohtadele kandideerimise seis, just kohtunike osas, on põhiseaduskomisjoni arvates normaalne?

10:00 U. Reinsalu

Kui küsida, kas isikuid, kes formaalselt või ka oma sisulise kompetentsuse poolest võiksid riigikohtuniku ametisse kandideerida, on Eestis olemas, siis ma arvan, et neid on üsna arvukalt. Meil ei ole põhjust kahelda, et oma ettevalmistuselt võiksid ju tegelikult kõik ringkonnakohtu tasemel kohtunikud samuti olla riigikohtunikud. Selle töö spetsiifika ei ole mingilgi määral dramaatiliselt erinev. Ma arvan, et ka paljud esimese astme kohtunikud, kes karistusõigust kohaldavad, jätmata kõrvale meie õppejõude, inimesi, kes töötavad kas või näiteks sellisel tasemel nagu riikliku süüdistuse esitajad Riigiprokuratuuris, karistusõiguse valdkonnas, võiksid vabalt olla riigikohtunikud. Ma arvan, et mida aeg edasi, seda rohkem meie asjade seis paraneb. Miks siin oli üks kandidaat, seda käsitleti tõepoolest ka komisjonis. Härra Rask ütles, et paljud inimesed tundsid huvi, kas härra Pikamäe kandideerib, ja saanud jaatava vastuse, väljendasid oma suhtumist tegevusetusega ehk avalduse mitteesitamise. Nagu härra Rask mainis, ei olnud neil põhjust varjata, et härra Pikamäe kandideerib. Tõepoolest, formaalselt ei olnud tegemist mingisuguse suunatud konkursiga, mida Riigikohtu esimees ka rõhutas. Aga kui küsida, millega tegelevad kohtunikud, siis kohtunikud tegelevad õiguse kohaldamisega. Millega tegeleb Riigikohus lisaks õiguse kohaldamisele? Ta tegeleb ka õiguspraktika kujundamisega, omapoolsete otsuste kaudu selgituste andmisega, kuidas tuleb seadust kohaldada. Kui üks inimene on olnud karistusõiguse, mis põhineb sisuliselt ühel seadusel, koostaja, ütleme, juhtivkoostaja teiste ekspertide seas, siis on kahtlemata loogiline, et tal on nii tugev konkurentsieelis, et olla selle seaduse kõrgeimaks rakendajaks Riigikohtu tasemel. Nii et siin on selline selgitus, lisaks veel see, et tal on ka praktikukogemused mitmelt kohtunikutöö tasandilt. Ma arvan, põhjus on eelkõige selles, et tekkis nii unikaalne olukord, kus ühel inimesel oli sellesse ametisse asumisel oma senise tegevuse tõttu nii tugev eelis.

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Tänan! Kolleeg Igor Gräzin, esimene küsimus.

10:00 I. Gräzin

Riigikohus on väga mitut moodi tõlgendanud Eesti Vabariigi põhiseadust - paremale, vasakule, üles, alla, nii ja naa. Nüüd sa ütlesid ühe asja, mis kõlas üsna ehmatama panevalt. Tähendab, me teeme kohtunikuks inimese, kes on ise vastava seaduse kirjutanud. Midagi demokraatiavastasemat ja hullemat annab otsida. No niimoodi see kohtu totalitaarsus algab. USA-s näiteks on riigikohtunike kinnitamine aastane protseduur, meil läheb see nii, et suts ja valmis. Kas te vaatasite läbi ka härra Pikamäe esitatud ja läbitehtud kohtupraktika, kuidas ta on ühtesid-teisi seadusi tõlgendanud ja nii edasi? Juhul kui jaa, kas oleksid siis nõus andma meile ülevaate, mitu kohtuasja, kuidas ta on neid tõlgendanud ja nii edasi?

10:00 U. Reinsalu

Aitäh! Loogika, et seaduse kohaldaja ei tohiks olla seaduseelnõu ettevalmistaja või koostaja, on minu arvates veidike ohtlik. Sellega me välistaksime näiteks ka meie praeguste Riigikohtu liikmete või kas või Riigikohtu kolleegiumide nõunike täna reaalsuseks oleva ekspertiisikompetentsi õigusaktide ettevalmistamisel. Esmapilgul ma niivõrd puristliku võimude lahususe käsitluse toetaja küll ei oleks. Sama kriitika võiks käia näiteks Riigikohtu esimehe või mitme autoriteetse riigikohtuniku kohta, kes on ükskõik millise võimuharu tasandil osalenud, ütleme siis, õiguskorra loomise protseduuris. Loomulikult sa tead, armas küsija, isegi, et komisjon ei uurinud, keegi komisjoni liikmetest ei tundnud vajadust uurida härra Pikamäe senist kohtupraktikat. Meie eeldus oli, et sellega on tegelnud need organid, kes on põhilise kompetentsisõela üle otsustajad, nimelt kohtunike üldkogu, Riigikohtu esimees, ka kohtute haldamise nõukoda, et need otsused on sellel tasemel langetatud. Omaette küsimus on põhiseaduse järelevalve mehhanism riigis, millele sa viitasid, see on väga tõsise arutelu küsimus. Sa tead minu suhtumist, ma arvan, et riigi kõrgeim kohus, kassatsiooniasse ja põhiseaduse järelevalve aste, tuleks

riigis institutsiooniliselt lahutada. Aga see on minu isiklik arvamus ja arutelu koht. Juristidel on siin erinevad seisukohad. Nii et institutsioonilist probleemiasetust ma selle põhiseaduse järelevalve organi formeerimisel näeksin, et see läheb kuidagi liiga kergekäeliselt. Sinu osutus Ameerika õiguspraktika loogikale on siin adekvaatne.

10:00 Aseesimees M. Maripuu

Aitäh! Hea kolleeg Igor Gräzin! Lähtuvalt kodukorraseduse § 117 lõikest 3 on ametisse nimetamise puhul võimalik esitada ainult üks küsimus. Kolleegidel rohkem küsimusi ei ole. Täna, härra Reinsalu! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimistel võivad esineda üksnes fraktsioonide esindajad. Siin on mul küsimus Reformierakonna fraktsioonile. Ei ole esindaja. Seega on läbirääkimised lõppenud. Lõppenud on ka meie istungi aeg. Nii et lõpphääletuseni jõuame homme. Head päeva! Istungi lõpp kell 13.00.